වුත්තෝදය

සන්නය

සන්න සහිත

වුත්තෝදය.

විද්‍යෝදය පරිවේණාධිපතිව වැඩවිසූ

ත්‍රිපිටක වාගීශ්වරාචාර්ය ශ්‍රී සුමඞ්ගලාභිධාන

ප්‍රධාන නායක ස්වාමිපාදයන් වහන්සේගේ

ශිෂ්‍යවූ

වෙන්නාවත්තේ

ශ්‍රීකල්‍යාණිවංශිකාරාමාධිවාසි

මුල්ලේරියාවේ විමලජෝති ස්ථවිරයන් විසින්

ශුද්ධකොට සකස්කරණලදී.

ඩබ්ලිව්. ඩී. සිමියොන් අප්පුහාමි විසින්.

දෙවෙනිවරට

බුත්ගමුවේ විද්‍යාලෝක යන්ත්‍රාලයෙහි

මුද්‍රණයකරවනලදී.

ශ්‍රී බුද්ධවර්ෂ 2459.

ක්‍රි. වර්ෂ 1915.

VUTTODAYA

WITH

A SINHALESE TRANSLATION

REVISED AND CCMPILED BY

Rev: W. Wimalajoti Thero

of Sri Kalyaniwansikarama of Wennawatta

A PUPIL OF THE LATE

Most Venerable Tripitakawagisvaracharya

Sri Sumangala Maha Nayaka Thero

Principal of Viddyodaya Oriental College

PRINTED BY

W, D. Simion Appuhamy

at the Vidyaloka Press Buthgamuwa.

SECOND EDITION,

1915

සන්නසහිත

වුත්තෝදය.

මෙම ඡන්දෝග්‍රන්ථය මීට හවුරුදු (800) අටසියයකින් පමණ පෙර මෙම ලක්දිව විසූ **සඞ්ඝරක්ඛිත** නම් මහාස්ථවිර කෙනෙකුන් විසින් ලෞකිකච්ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රාවබෝධය පිණිස පාලිභාෂාවෙන් රචනාකරණලද්දකි.

මුන්වහන්සේ "සම්බන්ධචින්තා, සුබෝධාලඞ්කාර, කුදුසිකටීකා" මොග්ගල්ලායන ව්‍යාකරණයට අයිති "සුසද්දසිද්ධි" යනාදි ග්‍රන්ථයන් කළ ගරුභාවනීය පණ්ඩිතොත්තමයෙකි.

පිඞ්ගලමුනි ආදී ආචාර්‍ය්‍යවරයන් විසින් පූර්‍වයෙහි යම් ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රයෙක් කියනලදද ඒ සුද්ධමාගධිකයන්ට ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රයාගේ පරිඥානය සිද්ධ නොකෙරේ–එහෙයින් මාත්‍රාභෙද වර්ණභෙද ඇති ලක්ෂ්‍ය ලක්ෂණ දෙකින් යුක්තවූ ප්‍රසන්නවූ අර්ථහා පදක්‍රමඇති වෛදිකච්ඡන්දසින් අන්‍යවූ ලෞකිකච්ඡන්දස ආශ්‍රයකලාවූ මෙම ග්‍රන්ථය ඒ ශුද්ධමාගධිකයන්ගේ සුඛාවබෝධය පිණිස යථෝක්ත පිඞ්ගලමුනි ආදීන් විසින් . කථිත ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රානුසාරීව කළබව් තමන් වාක්‍යවලින් ප්‍රකාශවේ.

එහෙයින් මෙම ග්‍රන්ථය පාලිභාෂෝද්ග්‍රහණය කරණ ආධුනික යන්ට ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රාවබෝධය පිණිස අත්‍යන්තොපකාරීවේ.

මෙහි සන්නකර්තෘ කිකලෙක විසූ කිනම් ඇත්තෙක් දැයි දැන ගැණීමට ඇදහියයුතු කරුණු නොපෙණේ–එතකුදු උවත් ප්‍රශස්ත උගතෙක් බව අවශ්‍යයෙන්ම කියයුතුයි.

මෙම සන්නය අනෙකොදාහරණ දක්වමින් අතිවිස්තරවශයෙන් කරතිබේ–ඇරත් ප්‍රස්තාරාදි ෂට් ප්‍රත්‍යය ආධුනිකයන්ට සුඛාවබෝධ වන පරිද්දෙන් අතිවිස්තර භාවසන්නයකින්ද සපුටකර තිබේ·

ගල්වාණේ විහාරාධිපතිව වැඩවිසූ මුල්ලේරියාවේ **සිරිනිවාස** මහාස්ථවිර ස්වාමිපාදයන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවූ කොළඹ මාලිගාකන්දේ විද්‍යොදය පරිවෙණාධිපතිව වැඩවිසූ ත්‍රිපිටක වාගීශ්වරාචාර්‍ය්‍ය **ශ්‍රීසුමඞ්ගලාභිධාන** ප්‍රධාන නායක ස්ථවිර ස්වාමිපාදයානන්වහන්සේ වෙත ශාස්ත්‍රාගම පුහුණුකළ වෙන්නාවත්තේ ශ්‍රීකල්‍යාණීවංශිකාරාමාධිවාසී මුල්ලෙරියාවේ **විමලජෝති** ස්ථවිර නැමැති මාවිසින් ආධුනිකයන්ගේ සුඛාවබෝධය සඳහා ටීකායෙහි ආ ඇතැම් පාඨද යථාස්ථානයෙහි බහා කොළඹ මාලිගාකන්දේ විද්‍යොදය පිරිවෙණෙහි උපප්‍රධානාචාර්‍ය්‍ය බිහල්පොල **දෙවරක්ඛිත** යතිතුමන්ගෙන්ද ලබනලද ආධාරන් ඇතුව දෙවෙනිවරට ශුද්ධකොට සකස්කරණලදි

M, Wimalajoti.

සන්නසහිත

වුත්තෝදය.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස

1 නමත්ථු ජනසන්තාන තමසන්තානභෙදිනො
ධම්මුජ්ජලන්තරුචිනො මුනින්දොදන්තරොචිනො.

2 පිඞ්ගලාචරියාදීහි ඡන්දං යමුදිතං පුරා
සුද්ධමාගධිකානං තං න සාධෙති සමීහිතං.

3 තතො මාගධභාසාය මත්තාවණ්ණවිභෙදනං
ලක්ඛ a ලක්ඛණසංයුත්තං පසන්නත්ථපදක්කමං.

ශාස්ත්‍රාදියෙහි සදාචාරානුරක්ෂණාදිය පිණිස "නමත්ථු" යනාදි ගාථාවෙන් ඉෂ්ටදෙවතානමස්කාරය ආරබ්ධයි.

1. ජන සන්තාන, ජනසමූහයාගේ; තමසන්තාන, අන්ධකාර ප්‍රබන්ධය (ද්‍යෝහෝ නොහොත්) මොහාන්ධකාරප්‍රබන්ධය; භෙදිනො, බිඳිනා සුලුවූ; ධම්ම, සපර්‍ය්‍යාප්තිකනවලොකොත්තර සද්ධර්මය වැනිවූ නොහොත් සද්ධර්ම නැමැති; උජ්ජලන්ත, දිලියෙන්නාවූ; රුචිනො, සොභාඇති; මුනින්ද, සර්වඥනමැති; ඔදන්තරොචිනො, චන්ද්‍රයාහට නමත්ථු, නමස්කාරවේවා.

දැන් ශාස්ත්‍රාන්තර ඇතිවද වෘත්තොදයාරම්භයෙහි ප්‍රයොජනාදිය දක්වනු පිණිස "පිඞ්ගලාචරියාදීහි" යනාදිවූ "තෙසං සුබ විබුද්ධියා" යනු කෙළවර කොට ඇති ගාථා ආරබ්ධයි b

2 පිඞ්ගලාචරියාදීහි, පිඞ්ගලමුනි ආදීන් විසින්; පුරා, පූර්වයෙහි; යං ඡන්දං, යම් ඡන්දශාස්ත්‍රයක්; උදිතං, කියන ලද්ද; තං, එය; සුද්ධමාගධිකානං, ශුද්ධමාගධිකයන්ට; සමීහිතං, සමීප්සිතය; හෙවත් ඡන්දශාස්ත්‍රයාගේ පරිඥානය; යතො, යම්හෙයකින්; නසාධෙති, සිද්ධ නොකෙරේද,

3 තතො, එහෙයින්; මත්තාවණ්ණවිභෙදනං, මාත්‍රාභෙද වර්ණභෙද ඇති; ලක්ඛ ලක්ඛණ සංයුත්තං, ලක්ෂ්‍ය ලක්ෂණ දෙකින් යුක්තවූ; පසන්නත්ථපදක්කමං, ප්‍රසන්නවූ අර්ථඇති පදක්‍රමඇති; හෙවත් ප්‍රසන්නවූ අර්ථහා පදක්‍රම ඇති.

"මාගධභාසාය" යනු "ආරභිස්සං" යනුහා සම්බන්ධයි.

---

a ලබ්‍ය–සමහර

b ආරම්භයි–සමහර

4 ඉදං වුත්තොදයං නාම ලොකියච්ඡන්දනිස්සිතං
ආරභිස්සමහං දානි තෙසං සුඛවිබුද්ධියා.

5 සබ්බගලා මනාදිගලහු භ්‍යා මජ්ඣන්තගරූ ජසා
මජ්ඣන්තලා රතොන්තට්ඨගණා ගො ගරූ ලො ලහු

6 භජසා සබ්බගලහු පඤ්චිමෙ සණ්ඨිතා ගණා
අරියාදිමහි විඤ්ඤෙය්‍යා ගණො ඉධ චතුක්කලො.

---

4 ලොකියච්ඡන්දනිස්සිතං, වෛදිකච්ඡන්දසින් අන්‍යවූ ලෞකිකච්ඡන්දස ආශ්‍රයකළාවූ; වුත්තොදයං නාම, වෘත්තොදය නම්වූ; ඉදං, මේ ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රය; තෙසං, ඒ මාගධිකයන්ගේ; සුඛවිබුද්ධියා, සුඛාවබොධය පිණිස; ඉදානි, දැන්; අහං, මම; මාගධ භාසාය, මාගධ භාෂාවෙන්; ආරභිස්සං, කියම්; හෙවත් අන්‍යග්‍රන්ථයෙන් නිෂ්පන්නවූ ග්‍රන්ථයෙන් රචනා කෙරෙම්.

මෙහි "මත්තාවණ්ණවිභෙදනං" යන්නෙන් සියලු ඡන්දස් මාත්‍රා වෘත්තවර්ණවෘත්තයයි දෙකක්වනබව කීහ.

"ලක්ඛ ලක්ඛණ සංයුත්තා" යන්නෙන් යම්ලක්ෂණයෙක් යමකින් කිවහොත් ලක්ෂ්‍යයත් එහිම පැණෙනබව කීහු.

5 සබ්බගලා, සර්වගුරු සර්වලඝුන් ඇති ගණයෝ; මනා, මගණ නගණයෝනම්වෙති (මනා) ආදිගලහු, ආදි ගුරුආදි ලඝුන් ඇති ගණයෝ; භ්‍යා, භගණ යගණයෝ නම්වෙති (භයා) මජ්ඣන්ත ගරූ, මධ්‍යගුරු අන්තගුරුන් ඇති ගණයෝ; ජසා, ජගණ සගණයෝ නම් වෙති (ජසා) මජ්ඣන්තලා, මධ්‍යලඝු අන්තලඝුන් ඇති ගණයෝ; රතා, රගණ තගණයෝ නම් වෙති (රතා) ඉති, මෙසේ; (මේ ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රයෙහි) අට්ඨගණා, (වර්ණවෘත්තයෙහි) ගණයෝ අට දෙනෙකි; ගරූ, ගුරුඅක්ෂරය; ගො, ගනම්වෙයි; ලහු, ලඝුඅක්ෂරය; ලො, ලනම්වෙයි.

මෙහි ආදිමධ්‍යාන්තගුරුලඝුන්ගෙන් ගුරුලඝු ව්‍යවස්ථාකෙළෙන් ගණයෙක්නම් ත්‍ර්‍යක්ෂර පරිමිතයයි හැඟේ.

6 භජසා, භගණ ජගණ සගණයෝ තුන්දෙනය; සබ්බගලහු, සර්වගුරුගණ සර්වලඝුගණ දෙදෙනය යන; ඉමෙ පඤ්චගණා, මේ ගණයෝ පස්දෙන; අරියාදිමහි, ආර්‍ය්‍යාදි මාත්‍රාවෘත්තයෙහි; සණ්ඨිතා, සිටියාහුයයි; විඤ්ඤෙය්‍යා, දතයුත්තාහ; ඉධ, මේ මාත්‍රාවෘත්තයෙහි; ගණො, ගණයෙක්; චතුක්කලො, සතර කලාවක් ඇත්තේයි.

මෙහි සර්වගුරුගණනම් ද්විගුරු ගණයයි–සර්වලඝුගණනම් ලඝුසතරක් ඇති ගණයයි.

7 සංයොගාදී ච දීඝො ච නිග්ගහීතපරෙ ච යො
ගුරු වඞ්කො පදන්තො වා රස්සොඤ්ඤො මත්තිකො ලුජු

8 පරෙපාදාදි සංයොගෙ යො පුබ්බො ගරුවක්ඛරො
ලඝු යක්වචි විඤ්ඤෙය්‍යො තදුදාහරණං යථා

---

7. සංයොගාදිච, සංයොගයහට ආදිවූ යම්ලඝුවෙක් ඇද්ද; දීඝොච, දීඝීවූ යමක් ඇද්ද; නිග්ගහීත පරො ච යො, නිග්ගහීතයා පරකොට ඇති යම් ලඝුවෙක් ඇද්ද; සො, හෙතෙම; ගුරු, ගුරුනම් වෙයි; වඞ්කො, රෙඛාහෙයින් ⌒ වක්‍රවෙයි; පදන්තො, පාදන්තයෙහි ලඝුතෙම; වා, ඉෂ්ටපරිද්දෙන් ගුරුවේ [a] ; රස්සොඤ්ඤො, අන්‍යවූහ්‍ර ස්වතෙම; මත්තිකො, මාත්‍රාවක් ඇත්තේ; ල, ලඝුය; උජු; රෙඛාහෙයින්–ඍජුයි.

මෙහි ලඝුහට එකමාත්‍රාව කීමෙන් ගුරු මාත්‍රාවයක් ඇත්තේයයි හැගේ.

8. පාදදිසංයොගෙ, (මාත්‍රාවෘත්තයෙහි) ගාථා පාදයාගේ ආදිසං යොගයා; පරෙ, පරකල්හි; පුබ්බො, ඒසංයොගයහට පූර්වවූ; යො ගරුවක්ඛරො, (සංයොගාදිහෙයින් ගුරුසංඥලද) යම්ගුරු අක්ෂරයෙක් ඇද්ද; සො, හෙතෙම; ක්වචි, කිසිතැනෙක්හි; ලහු විඤ්ඤෙය්‍යො, ලඝු වූයේයයි දතයුතු; තදුදාහරණං, ඒ ගුරුඅක්ෂරය ලඝුවූතැනට උදාහරණ; යථා, මෙසේයි. “දස්සනෙත්‍යාදි”

මතුකියන ආර්‍ය්‍යා ලක්ෂණය මෙසේකල්හි සමවනහෙයින් ගුරුහට ලඝුවිධාන කළහයි දතයුතු.

---

[a] ටීකායෙහි

පාදන්තො වත්තමානො ලො යුත්තට්ඨානෙ ගො හවති–විඤ්ඤෙය්‍යො ⌒ වඞ්කො.

මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා
මනො සෙට්ඨා මනොමයා
මනසා චෙ පසන්නෙන
භාසති වා කරොති වා

එත්ථ–තතිය පාදන්ත “න” කාරො ගුරුසඤ්ඤො හවති.

4 ඉදං වුත්තොදයං නාම ලොකියච්ඡන්දනිස්සිතං
ආරභිස්සමහං දානි තෙසං සුඛවිබුද්ධියා.

5 සබ්බගලා මනාදිගලහු භ්‍යා මජ්ඣන්තගරූ ජසා
මජ්ඣන්තලා රතොන්තට්ඨ ගණා ගො ගරු ලො ලහු

6 භජසා සබ්බගලහු පඤ්චිමෙ සණ්ඨිතා ගණා
අරියාදිමහි විඤ්ඤෙය්‍යා ගණො ඉධ චතුක්කලො.

---

4 ලොකියච්ඡන්දනිස්සිතං, වෛදිකච්ඡන්දසින් අන්‍යවූ ලෞකිකච්ඡන්දස ආශ්‍රයකළාවූ; වුත්තොදයං නාම, වෘත්තොදය නම්වූ; ඉදං, මේ ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රය; තෙසං, ඒ මාගධිකයන්ගේ; සුඛවිබුද්ධියා, සුඛාවබොධය පිණිස; ඉදානි, දැන්; අහං, මම; මාගධ භාෂාය, මාගධ භාෂා වෙන්; ආරභිස්සං, කියම්; හෙවත් අනන්‍යන්‍යාඛ්‍යයෙන් නිෂ්පන්නවූ බහිස්‍යාඛ්‍යයෙන් රචනා කෙරෙමි.

මෙහි "මත්තාවණ්ණවිභෙදනං" යන්නෙන් සියලු ඡන්දස් මාත්‍රාවෘත්තවර්ණවෘත්තයයි දෙකක්වනබව කීහ.

"ලක්ඛ ලක්ඛණ සංයුත්තා" යන්නෙන් යම්ලක්ෂණයෙක් යමකින් කිවහොත් ලක්ෂ්‍යයත් එහිම පැණෙනබව කීහු.

5 සබ්බගලා, සර්වගුරු සර්වලඝුන් ඇති ගණයෝ; මනා, මගණ නගණයෝනම්වෙති (මනා) ආදිගලහු, ආදි ගුරුආදි ලඝුන් ඇති ගණයෝ; භ්‍යා, භගණ යගණයෝ නම්වෙති (භයා) මජ්ඣන්ත ගරූ, මධ්‍යගුරු අන්තගුරුන් ඇති ගණයෝ; ජසා, ජගණ සගණයෝ නම් වෙති (ජසා) මජ්ඣන්තලා, මධ්‍යලඝු අන්තලඝුන් ඇති ගණයෝ; රතා, රගණ තගණයෝ නම් වෙති (රතා) ඉති, මෙසේ; (මේ ඡන්දශ්ශාස්ත්‍රයෙහි) අට්ඨගණා, (වර්ණවෘත්තයෙහි) ගණයෝ අට දෙනෙකි; ගරු, ගුරුඅක්ෂරය; ගො, ගනම්වෙයි; ලහු, ලඝුඅක්ෂරය; ලො, ලනම්වෙයි.

මෙහි ආදිමධ්‍යාන්ත ගුරුලඝුන්ගෙන් ගුරුලඝු ව්‍යවස්ථාකෙලෙන් ගණයෙක්නම් ත්‍ර්‍යක්ෂර පරිමිතයයි හැගේ.

6 භජසා, භගණ ජගණ සගණයෝ තුන්දෙනය; සබ්බගලහු, සර්වගුරුගණ සර්වලඝුගණ දෙදෙනය යන; ඉමෙ පඤ්චගණා, මේ ගණයෝ පස්දෙන; අරියාදිමහි, ආර්‍ය්‍යාදි මාත්‍රාවෘත්තයෙහි; සණ්ඨිතා, සිටියාහුයයි; විඤ්ඤෙය්‍යා, දතයුත්තාහ; ඉධ, මේ මාත්‍රාවෘත්තයෙහි; ගණො, ගණයෙක්; චතුක්කලො, සතර කලාවක් ඇත්තේයි.

මෙහි සර්වගුරුගණනම් ද්විගුරු ගණයයි–සර්වලඝුගණනම් ලඝුසතරක් ඇති ගණයයි.

7 සංයොගාදී ච දීඝො ච නිග්ගහීතපරො ච යො
ගුරු වඞ්කො පදන්තො වා රස්සොඤ්ඤො මත්තිකො ලුජු

8 පරෙපාදාදි සංයොගෙ යො පුබ්බො ගරුවක්ඛරො
ලගු ක්වචි විඤ්ඤෙය්‍යො තදුදාහරණං යථා

---

7. සංයොගාදිච, සංයොගයහට ආදිවූ යම්ලඝුවෙක් ඇද්ද; දීඝොච, දීඝිවූ යමක් ඇද්ද; නිග්ගහීත පරො ච යො, නිග්ගහීතයා පරකොට ඇති යම් ලඝුවෙක් ඇද්ද; සො, හෙතෙම; ගුරු, ගුරුනම් වෙයි; වඞ්කො, රේඛාහෙයින් ⌒ වක්‍රවෙයි; පදන්තො, පාදාන්තයෙහි ලඝුතෙම; වා, ඉෂ්ටපරිද්දෙන් ගුරුවේ a ; රස්සොඤ්ඤො, අන්‍යවූහ්‍රස්වතෙම; මත්තිකො, මාත්‍රාවක් ඇත්තේ; ල, ලඝුය; උජු; රේඛාහෙයින්–සෘජුයි.

මෙහි ලඝුහට එකමාත්‍රාව කීමෙන් ගුරු මාත්‍රාවයක් ඇත්තේයයි හැඟේ.

8. පාදාදිසංයොගෙ, (මාත්‍රාවෘත්තයෙහි) ගාථා පාදයාගේ ආදිසංයොගයා; පරෙ, පරකල්හි; පුබ්බො, ඒසංයොගයහට පූර්වවූ; යො ගරුවක්ඛරො, (සංයොගාදිහෙයින් ගුරුසංඥලද) යම්ගුරු අක්ෂරයෙක් ඇද්ද; සො, හෙතෙම; ක්වචි, කිසිතැනෙක්හි; ලහු විඤ්ඤෙය්‍යො, ලඝු වූයේයයි දතයුතු; තදුදාහරණං, ඒ ගුරුඅක්ෂරය ලඝුවූතැනට උදාහරණ; යථා, මෙසේයි. “දස්සනෙත්‍යාදි”

මතුකියන ආර්‍ය්‍යා ලක්ෂණය මෙසේකල්හි සමවනහෙයින් ගුරුහට ලඝුවිධාන කළහයි දතයුතු.

---

a ටීකායෙහි

පාදන්තෙ වත්තමානො ලො යුත්තට්ඨානෙ ගො හවති–විසඤ්ඤසො ⌒ වඞ්කො.

මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා
මනො සෙට්ඨා මනොමයා
මනසා චෙ පසන්නෙන
භාසති වා කරොති වා

එත්ථ–තතිය පාදන්තෙ “න” කාරො ගුරුසඤ්ඤො හවති.

9 දස්සනරසානුභවතෙ නිබද්ධගෙධා ජිනස්සං ජනතා
විම්හය ජනනි සඤ්ඤත ක්‍රියානු කතනානු රඤ්ජති.

10 විඤ්ඤෙය්‍යා ලොකතො සඤ්ඤා සමුද්දො සු රසාදිනං
පාදෙ ඤෙය්‍යො චතුත්ථංසො පදච්ඡෙදෙ යතිබ්භවෙ.

---

9. ජිනස්ස, සර්වඥයාගේ; දස්සනරසානුභවතෙ, දර්ශන රසාස්වාද යෙහි; අයං ජනතා, මේජනසමූහයා; නිබද්ධ ගෙධා, බැඳනාලද ලොභ ඇත්තීයහ; (ඒ එසේමැයි) විම්හය ජනනි, දුටුවන්ට විස්මය උපද වන්නාවූ; සඤ්ඤතක්‍රියා, සඤ්ඤතක්‍රියාතොමෝ; කතනු, කවර නම් ජනයක්හු; නානුරඤ්ජයති, නො අලවාද; අලවන්නීමැයි.

මේ ප්‍රත්‍යායසීයෙහි "ක්‍රියානු කතනානු රඤ්ජයති" යන පදයා ගේ "ක්‍රියා" යන සංයොගයහට පූර්වවූ තකාරස්ථ අකාර උදාහර ණයි.

10. සමුද්දො සු රසාදිනං, සමුද්‍ර ශර රස යනාදින්ට, සඤ්ඤා සංඥතොමෝ; ලොකතො; ලොකයාකෙරෙන්; විඤ්ඤෙය්‍යා, දත යුතුයි; (ලොකයෙහි සමුද්‍ර සතරෙක ශර පසෙකැයි කියා ප්‍රසිද්ධය රස සයෙකැයිකියාත් ප්‍රසිද්ධයි, ආදිශබ්දයෙන් චන්ද්‍ර ලොකාදිය ගෘහී තයි–චන්ද්‍ර එකයි–ලොක තුනයි) චතුත්ථංසො, චතුර්ථාංශය; පාදෙ ඤෙය්‍යො, පාදයෙකැයි දතයුත්තේයි; පදච්ඡෙදෙ, පදසිඳීම; යති භවෙ, යතිනම්වේ.

මෙහි යතිවිභාග මෙසේ දතයුතු.

යති සබ්බත්ථ පාදන්තෙ වුත්තඩ්ඪෙ ච විසෙසතො
පුබ්බාපරානෙකවණ්ණෙ පදමජ්ඣෙපි සා ක්වචි
සරෝ සන්ධිම්හි පුබ්බන්තොව්‍ය ලොපෙ විභත්තියා
අඤ්ඤත්ථා ත්වඤ්ඤත්ථා තත්ථ යාදෙසාදි පරාදි ච
චාදි පුබ්බපදන්තා ච නිච්චං පුබ්බපදස්සිතා
පාදයො නිච්චසම්බන්ධා පරාදි ච පරෙනතු

තත්ථ පුබ්බාපරානෙකවණ්ණෙ පදමජ්ඣෙ යථා:

නමාමි සිරසා චාමිකරවණ්ණං තථාගතං.

පච්චුදාහරණං යථා:

සකලාපි දිසා සිඤ්චතෙව සොණ්ණරසෙහි යො
විභත්තියාලොපෙ පුබ්බන්තො සරෝ යථා.

නමාමි සිරසා සබ්බොපමාතීතං තථාගතං
අලොපෙ විභත්තියා පරාදිව සරෝ යථා.

යස්ස ලොකග්ගසම්පත්තසෙසොපමා නාභියුජ්ජති
යාදෙසාදි පරාදි ච යථා.

මුනින්දං සිරසා වන්දාම්‍යනන්තමතිමුත්තමං
නිච්චං පුබ්බපද සම්බන්ධා චාදයො පුබ්බපදන්තාව යථා.

11 සමමඩ්ඪසමං වුත්තං විසමඤ්චාපරං තිධා
සමා ලක්ඛණතො පාද චත්තාරො යස්ස තං සමං,

12 යස්සන්තිමෙන දුතියො තතියෙනාදිමො සමො
තදඩ්ඪසමමඤ්ඤන්තු භින්නලක්ඛණපාදිකං

13 පාදමෙකක්ඛරාරබ්භ යාව ඡබ්බීසතක්ඛරෙ a
භවෙ පාදෙහි තං ඡන්දං නානා නාමො දිතං තතො

යස්ස මෙත්තා ච පඤ්ඤා ච නිස්සීමාති විජම්භති
පාදයො වාදයොපි දමෙවොදාහරණං
උභයත්ථ පච්චුදාහරණං යථා

මහා මෙත්තා මහා පඤ්ඤා ච යත්ථ පරමො දයා
පණමාමි ජිනානං පවරං වර ගුණාලයං

මේ අනිෂ්ටප්‍රවෘත්තයෙහි පාදන්ත යතිය ගෙණ යති සරූප පරිඥානයට උපදෙශ කළනියාය මතු යතියක් කී යම්තැනෙක කල්පනා කටයුතු.

11. සමං වුත්තං, සමවෘත්තය; අඩ්ඪසමං වුත්තං, අර්ධසමවෘත්තය; අපරං, අන්‍යවූ; විසමඤ්චවුත්තං, විෂමවෘත්තයයිකියා; තිධා, (වර්ණවෘත්තය) ත්‍රිප්‍රකාරවේ; යස්ස, යම්වෘත්තයක්හුගේ, චත්තාරො පාද, පාදයෝ සතරදෙන; ලක්ඛණතො, ලක්ෂණහෙයින්; සමා, සමයෝද; තං, ඒ වෘත්තය; සමං, සමවෘත්ත නම්

12. යස්ස, යම් වෘත්තයක්හුගේ; දුතියො, දෙවන පාදයතෙම; අන්තිමෙන, අන්තිමයෙහිවූ පාදය හා; සමො,(ලක්ෂණහෙයින්)සමද; ආදිමො, ආදියෙහිවූ පාදයතෙම; තතියෙන, තුන්වනපාදය හා; සමො, (ලක්ෂණහෙයින්) සමද; තං, ඒවෘත්තය; අඩ්ඪසමං, අර්ධසම වෘත්තය නම්වේ; අඤ්ඤන්තු, අන්‍යවූ විෂමවෘත්තය වනාහි; භින්න ලක්ඛණපාදිකං, යථොක්තලක්ෂණයෙන් භින්නවූ ලක්ෂණඇති පාද ඇත්තේයි.

දැන් වර්ණවෘත්තයෙහි කී ශාස්ත්‍රාන්තයෙහි ව්‍යවස්ථාව පූර්ව කොට දක්වා තන්මුඛයෙන් ශාස්ත්‍රව්‍යවස්ථාව කටැටිව "පාදමෙකක්ඛරාරබ්භ" යනාදි ආරබධයි.

13. එකක්ඛරං පාදං ආරබ්භ, එකාක්ෂරපාදය පටන්; යාව, යම්තාක්; ඡබ්බීසතක්ඛරෙ, සවිසිවන අකුරුඇති පාදයද; තාව, එතාක්; පාදෙහි, පාදයන් කාරණකොටගෙණ; නානා නාමොදිතං, නොයෙක් නමින් පහළවූ; තං, ඒ; ඡන්දං භවෙ, ඡන්දස්නම් වන්නේය; තතො, ඒසවිසිවන අකුරුඇති පාදයෙන් මත්තෙහි;

---

a ටීකායෙහි
එකක්ඛරතො පට්ඨාය ඡබ්බීසති භවන්ති—තතො එකෙකං ඡන්දං චතුප්පදවසෙන චතු චතු අක්ඛරතො වුද්ධි භවති—තෙන

14 දණ්ඩකා චණ්ඩවුට්ඨ්‍යාදි පාදෙහි ඡහි තිහි තු ගාථාතිච පරතෙවං ඡන්දො සඞ්ඛ්‍යා පකාසිතා

14 චණ්ඩවුට්ඨ්‍යාදි, චණ්ඩ වෘෂ්ට්‍යාදිහු; දණ්ඩකා, දණ්ඩක වෘත්ත යෝ වෙති; ඡහි තීහි තු පාදෙහි, සපාදයකින් තුන්පාදයකින් වනාහි; ගාථාතිච, ගාථායයි කියාද; එවං, මෙසේ; පරතො, පරශාස්ත්‍රයෙහි; ඡන්දො සඞ්ඛ්‍යා, ඡන්දඃසංඛ්‍යතොමෝ; පකාසිතා, ප්‍රකාශ කරණලදී.

පඨමච්ඡන්දසි වුත්තෙතා චතුසු පාදෙසු චතුරක්ඛරානි—දුතියෙ අට්ඨ–තතියෙ චාදසානි–යාව ඡබ්බීසතිමෙ චතුරක්ඛරාධිකා සතං භවන්තීති දීපෙති–තං නාමානි තෙසු වුත්තෙසු–තෙසං නාමානි පරතො සෙසෙසු ඡන්දෙසු ආදිතොපට්ඨාය වක්ඛති වුත්තං–තං යථා.

උත්තා (1)–අච්චුත්තා (2)–මජ්ඣා (3)–පතිට්ඨා (4)–සුප්පතිට්ඨා (5)–ගායත්ති (6)–උණ්හි (7)–අනුට්ඨුභි (8)–බ්‍රහතී (9)—පන්ති (10)–තුට්ඨුභි (11)–ජගති (12)–අතිජගති (13)–සක්කරී (14)–අතිසක්කරී (15)–අට්ඨී (16)–අච්චට්ඨී (17)–ධිති (18)–අතිධිති (19)–කති (20)–පකති (21)–ආකති (22)–විකති (23)–සඞ්කති (24)–අභිකති (25)–උක්කති (26)–ති ඡබ්බීසති

තත්ථ– පඨමච්ඡන්දසි ද්වෙවුත්තානි (2)– දුතියෙ චත්තාරි (4)–මජ්ඣාය අට්ඨ (8)–පතිට්ඨාය සොළස (16)–සුප්පතිට්ඨාය ද්වත්තිංසා (32)–ගායත්තියා චතුසට්ඨී (64)–උණ්හියා අට්ඨවීසුත්තරසතං (128)–අනුට්ඨුභියා ඡප්පඤ්ඤාසාධික ද්විසතං (256)–බ්‍රහතියා ද්වාදසුත්තර පඤ්චසතං (512)–පන්තියා චතුවීසුත්තර සහස්සං (1024)–තුට්ඨුභියා අට්ඨතාළීසුත්තර ද්විසහස්සං (2048)–ජගතියා ඡන්නවුතාධික චතුසහස්සං (4096)—අතිජගතියා ද්වෙනවුතුත්තරසතඤ්ච අට්ඨ සහස්සඤ්ච (8192)–සක්කරියං සොළසසහස්සාධිකතිසතං චතුරාසිති (16384)–අතිසක්කරියං ද්වත්තිංසසහස්සතොධිකානි සත්තසතානි අට්ඨසට්ඨිච (32768)–අට්ඨියං පඤ්චසට්ඨිසහස්සාධික පඤ්චසතානි ඡත්තිංසාච (65536) – අච්චට්ඨියං ද්විසත්තතාධික එකත්තිංස සහස්සානිච ලක්ඛමෙකං (131072) – ධිතියා චතුචත්තාළීසුත්තර සතඤ්ච ද්වෙසට්ඨිසහස්සානි ලක්ඛද්වයං (262144)–අතිධිතියා අට්ඨාසීතුත්තර ද්විසතානි චතුවීසති සහස්සඤ්ච පඤ්ච ලක්ඛං (524288)–කතියා ඡසත්තතුත්තර පඤ්චසතානි අට්ඨචත්තාළීසහස්සානි දස ලක්ඛං (1048576)–පකතියා ද්වෙපඤ්ඤාසාධික සතං සත්තනවුති සහස්සං වීසති ලක්ඛං (2097152)–ආකතියා චතුරධිකානි තිනිසතානි චතුනවුති සහස්සානි එකතාළීසලක්ඛං (4194304)–විකතියා අට්ඨාධිකඡසතානි අට්ඨාසීති සහස්සානි තෙඅසීති ලක්ඛානි (8388608)–සඞ්කතියා සොළසාධික ද්විසතානි සත්තසත්තතිසහස්සානි සත්තසට්ඨී ලක්ඛානි කොටිමෙකං (16777216)–අභිකතියා ද්වත්තිංසාධික චතුසතානි චතුපණ්ණාසසහස්සානි පඤ්චතිංසලක්ඛානි කොටිත්තයං (33554432)–උක්කතියා චතුඡට්ඨාධික අට්ඨසතානි අට්ඨසහස්සානිච එකසත්තති ලක්ඛානි ඡකොටී (67108864)තිඤාතබ්බානි.

**15 අනන්තරොදිතං චාඤ්ඤමෙතං සාමඤ්ඤනාමතො
ගාථාමිච්චෙව නිද්දිට්ඨා මුනින්දවචනෙ පන.**

**16 විසෙසනාමතො කිඤ්චි ගහෙත්වා සබ්බථොචිතං
දස්සයිස්සාමහන්තෙත්ථ නාමානාවිභවිස්සරෙ.**

ඉති වුත්තොදයෙ ඡන්දසි සඤ්ඤාපරිභාසානිද්දෙසො නාම
පඨමො පරිච්ඡෙදො

**1 ඡට්ඨොඛිල ලහු ජො වා ගයුතාඤ්ඤෙ ඡගණානජොවිසමෙ
අට්ඨාසන්තබෙ ලො ඡට්ඨානෙන ගො ගණා ඡක්කෙ.**

---

15 අනන්තරොදිතංච, (පාදමෙකක්ඛරාරබ්භයනාදින්)අනන්ත රයෙහි කියනලද වර්ණවෘත්තයෙහි ඡන්දස්ද; අඤ්ඤඤ්ච, මෙයින් අන්‍යවූ මාත්‍රාවෘත්තයෙහි ආ නොයෙක් ඡන්දස්ද යන; එතං, මේ සියල්ල; මුනින්දවචනෙ පන, සර්වඥවචනයෙහි වනාහි; සාමඤ්ඤ නාමතො; සාමාන්‍යනාම හෙයින්; ගාථාඉච්චෙව, ගාථායයි කියාම; නිද්දිට්ඨා, කියනලදී.

පරශාස්ත්‍රයෙහි මාත්‍රාවෘත්ත වර්ණවෘත්ත දෙක නොයෙක්න මින් වෘත්ත විභාගකොට අසමජසගාථායයි ව්‍යවස්ථාකළහ. බුඩවචනයෙහි වූකලී යථොක්ත සියල්ලටම ගාථා ව්‍යවහාරය සාමාන්‍යනාමයෙක යනු මෙහි අභිප්‍රායයි.

සමස්තවෘත්තම ගාථාබැවින් කියයුත්තෙහි වෙනසක් නැද්ද යනු ආශංකාකොට විශෙෂනාමයෙන් කියයුතු ඇතැයි දක්වනු පිණිස විසෙසනාමතො යනු නිර්දිෂ්ටයි.

16 විසෙසනාමතො, විශෙෂනාමයෙන්; සබ්බථොචිතං, සර්වප්‍ර කාරයෙන් උචිතවූ; කිඤ්චි, කිසි වෘත්තයක්; ගහෙත්වා, ගෙණ; අහං මම, එත්ථ, මේවෘත්තොදයෙහි; දස්සයිස්සාමි, දක්වමි; (දක්වියයුතු වෘත්තවිශෙෂයෙහි නම් කිම්දයත්) නාමානි, (දක්වියයුතු ඡන්දස් වෘත්ත) නාමයෝ; ආවිභවිස්සරෙ, ඒ ඒ ස්ථානයෙහි මතුපහළ වන්නා හුය.

පඨමො පරිච්ඡෙදො

---

1 ඡට්ඨො, සවෙනි ගණයතෙම; අඛිලලහු, සර්වලඝුගණය හෝ වෙයි; ජො වා, ජගණය හෝ වෙයි; ගයුතා, ගුරුයුක්තවූ; අඤ්ඤ ගණා, සෙසු ගණයෝ; ඡ, සදෙනෙකි; (මෙයින් ආර්‍ය්‍යාවගේ පූර්වාර්ධ යෙහි සාමාන්‍ය ලක්ෂණ කීහු–මෙහි "ගණාන"යි සවෙනිව ජගණයයි) විසමෙ, ප්‍රථම තෘතිය පඤ්චම සප්තම ගණ විෂමය එහි; නජො,

2 පඨමඩ්ඪෙ ඡට්ඨො චෙ සබ්බලහූසොදි ලහුනි භවති යති
තප්පරකොනෙනාපි සචෙ චරිමෙපි භවති චතුත්ථො නෙන

3 අරියා සාමඤ්ඤෙනොව පුබ්බාදිතලක්ඛණං භවෙ යස්සා
ආදිමමථ පාදයුගං යස්සා ත්‍යංසෙහි සා පථ්‍යා.

ජගණ නැති; (අන්තයෙහි මෙය ගුරු දක්වා සපතගණ ගණාඪියයි) අරියායං, ආර්‍යායෙහි; අන්තඩෙ; අන්ත්‍යාඪයෙහි, ඡට්ඨො, සවෙනි වූයේ; ලො, ලඝුය; අනෙන, අන්තයෙහි; ගො, ගුරුය; අඤ්ඤෙ ගණා, සෙසු ගණයෝ; ජ, සදෙනෙකි.

මෙයින් අපරාඪියට සාමාන්‍ය ලක්‍ෂණ කීහු–මෙහි සවෙනිව "ග" යනු ලඝුය අන්තයෙහි "ඤෙ" යනු ගුරුය "අරියා" යන සගණය ආදිවූ සෙසුගණ සයකි—මෙහිදු විෂමයෙහි ජගණ නොලියයුතු.

2 පඨමඩෙ, ප්‍රථමාඪයෙහි; ඡට්ඨො, සවෙනි ගණය; චෙ, ඉදින්; සබ්බලහු, සර්වලඝුගණයෙක් විනම්; චෙ, ඉදින්; තප්පරකො, ඒසර්ව ලඝුගණය පරකොට ඇත්තේවීනම්; එත්, මේ සර්වලඝුගණයෙහි; ආදිලහුනි, ප්‍රථම ලඝුහු කෙරෙන්; යති භවති; යතියවේ; සො, ඒසර්ව ලඝුගණය තෙම, සචෙ, ඉදින්; තප්පරකො, ඒසර්වලඝුගණය පර කොට ඇත්තේවීනම්; අනෙනාපි, (සවෙනි ලඝුගණයාගේ) අන්තයෙහිද, යතියවේ.

මෙහි "භවති" යන සර්වලඝුගණය පරකොටඇති "දිලහුනි" යන සවෙනි ලඝුගණයයි–මෙහි "දි" යන ආදි ලඝුයෙහි පදච්ඡේදය "නි"යන අන්තලඝුයෙහි පදච්ඡේදයයි.

චරිමෙ, ආර්‍යාඅපරාඪයෙහි; චතුත්ථො, සතරවෙනිගණය; (තප්පරකොයනුවේ) තප්පරකො, එසර්වලඝුගණය පර කොට ඇත් තේ විනම්; අනෙනාපි භවති, (සර්වලඝුගණයාගේ) අන්තයෙහිද යතිය වෙයි, අපිශබ්දයෙන් ආදියෙහිද යතියවේ.

මෙහි "චරිමෙ" යන සතරවෙනි ගණය "පිභවති" යන සර්වලඝු ගණය පරකොට ඇත්තේය—එහෙයින් "පි" යන ආදිලඝුයෙහිදු පදච්ඡේදය–"ති" යන අන්තලඝුයෙහිදු පදච්ඡේදයයි· මෙයින් ආර්‍යා පූර්වාඪ අපරාඪියට සාමාන්‍යයෙන් යතිලක්‍ෂණ කීහු.

3 යස්සා, යමකට; චෙ, ඉදින්; පුබ්බාදිතං, පූර්වයෙහි කියන ලද; අරියා සාමඤ්ඤං ලක්ඛණං භවෙ, ආර්‍යාසාමාන්‍ය ලක්‍ෂණවේද; අථ, නැවත; යස්සා; යමකගේ; ආදිමංපාදයුගං, (උභයාඪයෙහි) ආදි පාද යුගමය, ත්‍යංසෙහි, ත්‍ර්‍යංසයකින් හෙවත් ගණතුණකින්වේද; සා, ඕතොම; පථ්‍යා, පථ්‍යා නම්වා.

"අරියාසාමඤ්ඤෙනොව" කියාද "ආදිමමථපාදයුගං" කියාද පාද මය තුන්ගණයෙනි.

4 යත්ථ ගණත්තයමුල්ලංඝියොභයත්ථාදිමො හවෙ විපුලා.

5 ගුරුමජ්ඣගො ජකාරො චතුත්ථකො දුතියකො චපලා.

6 චපලාගතං ඛිලඤ්චෙ දලාදිමං ලක්ඛණං භජති යස්සා පච්ඡා ලක්ඛණමඤ්ඤං මුඛචපලා නාම සා භවති.

7 පච්ඡාය ලක්ඛණඤ්චෙ පඨමද්ධෙ ලක්ඛණන්තු චපලාය දුතියෙ දලෙථ යස්සා පකිත්තිතා සා ජඝනචපලා.

අරියා ජාතයො.

1 සබ්බං පඨමදලෙ යදි ලක්ඛණමරියායං වුත්තමුභයෙසු යස්සා දලෙසු යුත්තං වුත්තා සා ගීති වුත්තයතිලලිතා.

---

4 යත්ථ, යමෙක්හි; උභයත්ථ, උභයාර්ධයෙහි; ගණත්තයං, ගණතුණක්, උල්ලංඝිය, ඉක්ම, ආදිමො හවෙ, ප්‍රථම පාදය වේද; සා, හෝතොම; විපුලා, විපුලා නම්වා.

මෙහි ගණත්‍රයක් ඉක්ම "උල්ලඞ්ඝිය" යන යකාරයෙන් යති යයි. අපරාර්ධයෙහිද මෙසේම කල්පනාකටයුතු.

5 යස්සා, යමකගේ; චතුත්ථකො, සතරවෙනිවූද; දුතියකො, දෙවෙනිවූද; ජකාරො, ජගණය; ගුරුමජ්ඣගො, ගුරුමධ්‍යගතද; සා, හෝතොම; චපලා, චපලානම්වා.

මෙහි "ඣගොජ" යන දෙවෙනි ජගණය "ම–කා" යන ගුරුමධ්‍යගතයි "චතුත්ථ" යන සතරවෙනි ජගණය "රො–කො" යන ගුරුමධ්‍යගතයි–මෙහි පූර්වාර්ධය කල්පනා කටයුතු.

6 යස්සා, යමකගේ; ආදිමං දලං, ප්‍රථමාර්ධය; චපලාගතං, චපලායෙහි ආ; අඛිලංලක්ඛණං, සියලු ලක්ෂණය; චෙ, ඉදින්; භජති; සෙවුනේද; අඤ්ඤං, අන්‍යවූ අපරාර්ධය; පච්ඡාලක්ඛණං භජති, පච්ඡායෙහි ලක්ෂණය සෙවුනේද; සා, හෝතොම; මුඛචපලානාම භවති; මුඛචපලානම්වා.

7 යස්සා, යමකගේ; පඨමද්ධෙ, ප්‍රථමාර්ධයෙහි; චෙ, ඉදින්; පච්ඡාය ලක්ඛණං, පථ්‍යාවගේ ලක්ෂණවේද; අථ, නැවත; දුතියෙ දලෙතු; දෙවන අර්ධයෙහි වනාහි; චපලාය ලක්ඛණං, චපලාවගේ ලක්ෂණවේද; සා, හෝතොම; ජඝනචපලා පකිත්තිතා, ජඝනචපලා යයි කියනලදී.

අරියා ජාතයො.

1 අරියායං, ආර්යායෙහි; පඨම දලෙ, ප්‍රථමාර්ධයෙහි; වුත්තං, කියනලද; සබ්බං ලක්ඛණං; සියලුලක්ෂණය; යදි, ඉදින්; යස්සා,

2 අරියාසං දුතියකෙ ගදිතං ඛිල ලක්ඛණං යං තං
භවති දලෙසුභයෙසු පි යදි යස්සා සායමුපගීති.

3 අරියාසද්ධමිතයං පුබ්බාදිත ලක්ඛණුපෙතං
විපරියයෙනාභිහිතං යස්සා සම්භවති මෙහ සොග්ගීති.

4 අරියා පුබ්බඩ්ඪං යදි ගරුනෙකෙනාධිකෙන නිධනෙ යුත්තං
යදි පුබ්බඩ්ඪසමානං දලමිතරඤ්චාදිතායමරියාගීති.

ගීති ජාතයො.

I විසමෙ ජ සියුං කලා මුඛෙ සමෙතට්ඨ රලගා තතොපරි
වෙතාලියනන්තමුච්චතෙ ලගු ජකකං න නිරන්තරං සමෙ.

යමකගේ; උභයෙසුදලෙසු, උභයාර්ධයෙහි; යුත්තං, යුක්තාද; වුත්ත, (ආර්‍ය්‍යායෙහි) කියනලද; යතිලලිතා; යතින් හොබනාවූ; සා, හෝ තොම; ගීති වුත්තා:, ගීතියයි කියනලදු.

2 අරියායං, ආර්‍ය්‍යායෙහි; දුතියකෙ, දෙවනාර්ධයෙහි; ගදිතං, කියනලද; යං අඛිලලක්ඛණං, යම් සියලු ලක්‍ෂණයෙක් ඇද්ද; තං, ඒලක්‍ෂණය; යදි, ඉදින්; යස්සා, යමකගේ; උභයෙසු දලෙසු අපි,උභ යාර්ධයෙහිම වේද; සා අයං, ඕමෝතොමෝ; උපගීති, උපගීති නම්වා.

3 පුබ්බාදිත ලක්ඛණුපෙතං, (ආර්‍ය්‍යායෙහි) පූර්‍වෝදිත ලක්‍ෂණ යෙන් යුක්තවූ; අරියායඩ්ඪිතයං, ආර්‍ය්‍යාවගේ උභයාර්ධය; වෙ, ඉදින්; විපරියයෙනාභිහිතං, විපර්‍ය්‍යයෙන් කියනලද්දේ; යස්සා, යමකට; සම්භවති, සම්භවවේද;සා, හෝතොම; ඉහ, මේ ගීතිජාතයෙහි; උග්ගී ති, උග්ගීති නම්වා.

4 අරියාපුබ්බඩ්ඪං, ආර්‍ය්‍යාපූර්‍වාර්ධය; අධිකෙන, අධිකවූ; එකෙන ගුරුනා, එකගුරක්විසින්; නිධනෙ, කෙළවර; යදි, ඉදින්; යුත්තං යුක්තවූයේ, (යමකගේ පූර්‍වාර්ධයෙහිවේද) ඉතරඤ්චදලං, අපරාර්ධය; යදි, ඉදින්; පුබ්බඩ්ඪ සමානං, (තමාගේ) පූර්‍වාර්ධය හා සමානද; අයං මෝතොම; අරියාගීති උදිතා, ආර්‍ය්‍යාගීතියයි කියනලදු.

මේ පථ්‍යාර්‍ය්‍යාගෙන කළ කල්පනාය විපුලාදියෙහිදු මෙසේම ගීති කල්පනා කටයුතු.

ගීති ජාතයො.

---

1 (යස්ස, යමක්හුගේ;) විසමෙ, විෂමපාදයෙහි –හෙවත් – ප්‍රථම තෘතීය පාදයෙහි; ඡ කලා සියුං, කලාවෝ සදෙනෙක් වෙද්ද; සමෙ තු, සමපාදයෙහි වනාහි–හෙවත්–දෙවන සතරවන පාදයෙහි; මුඛෙ, ආදියෙහි; අට්ඨකලා, කලාවෝ අටදෙනෙක් වෙද්ද; තතොපරි, එයින් මත්තෙහි; රලගා, රගණ ලඝු ගුරු වෙද්ද; සමෙ, සමපාදයෙහි;

2 වෙතාලියොපමං මුධෙ තං ඔපච්ඡන්දසිකං රයා යදනෙත.
3 ආපාතලිකා කථිතාසං භගගාගෙන යදි පුබ්බමිවස්සඤ්ඤං
4 යදාදිතො දක්ඛිණන්තිකා ඕතෙ සචෙ පාදෙසාඛිලෙසු ජො.
5 උදිච්චවුත්තීති වුච්චතෙ ජොවාදො විසමෙසු සණ්ඨිතො.
6 පුබ්බසචෙ සමෙසු වෙ ගජා පච්චවුත්ති රුදිතෙති සණ්ඨිතා.
7 සමාසමා ත්‍රාදිනං සමාසංයුතා භවන්තිනං පවත්තකං.

නිරන්තරං, අතුරුනැතිව; ලහුජක්කං න, ලඝු ෂට්කයෙක් නොවේද; තං, ඒ; වෙතාලියං උච්චතෙ, වෛතාලීයයි කියනුලැබේ.

මෙහි "ස" යන්නට කලාසයය–ඔබ්බේ "රලග" යෝයි "රල" යන්නට අටකලාවය ඔබ්බේ"රලග"යෝයි–අපරාඕයද මෙසේමැයි–මෙහි දෙවන සතරවන පාදයෙහි නිරන්තරව ලඝු ෂට්කයෙක් නැති–මේලක්ෂණය මතුකියන වෛතාලීය ජාතියෙහිද යොදා දතයුතු.

2 (යං, යමෙක්;) මුධෙ, ආදියෙහි; යදි, ඉදින්; වෙතාලියොපමං, වෛතාලීය හා සමද; අනෙත, කෙලවර; රයා, රගණ යගණයෝ වෙද්ද; තං, ඒ; ඔපච්ඡන්දසිකං, ඖපච්ඡන්දසික නම්වේ.

3 (යස්සා, යමකගේ;) අනෙත, පාදාන්තයෙහි; යදි, ඉදින්; භගගා, භගණගුරු දෙන්නෙක් වෙද්ද; අස්සඤ්ඤං, සෙස්ස; පුබ්බමිව, පූර්වැනිද; අයං, මෝතොමෝ; ආපාතලිකා කථිතා,ආපාතලිකා යයි කියන ලදු.

4 (යස්සා, යමකගේ;) අඛිලෙසු පාදෙසු, සියලු පාදයෙහි; ආදිතො, ආදියෙහි; යදි, ඉදින්; ජො ඕතො, ජගනයෙක් සිටියේ වීනම්; සා, ඕතොමෝ; එසචෙ, මේ වෙතාලීයෙහි; දක්ඛිණන්තිකා, දක්ඛිණන්තිකා නම්වා.

මෙහි "යදාදි" කියාද "ඕතෙසචෙ" කියාද ජගණයයි.

5 විසමෙසු, විෂම පාදයෙහි; ආදො, ආදියෙහි; ජොවසණ්ඨිතො, ජගණයකුදු සිටියේ වීනම්; උදිච්චවුත්තීති වුච්චතෙ, (ඕතොමෝ) උදිච්චවුත්තියයි කියනු ලැබේ.

6 සමෙසු, සමපාදයෙහි; පුබ්බසචෙ, පූර්වයෙහි; වෙ, ඉදින්; ගජා ගුරුජගණයෝ වූනම්, ඉති සණ්ඨිතා, මෙසේ සිටියා; පච්චවුත්ති උදිතා, ප්‍රාච්‍යවෘත්තියයි කියන ලදු.

7 (යස්මිං, යමෙක්හි,) ආදිනං, උදිච්චවුත්ති පච්චවුත්ති දෙදෙනාගේ; සමාසමා, සම විෂම පාදයෝ; සමා සංයුතා, සම වූවාහු සංයුතයෝද; තං, ඒ; අත්‍ර; මෙහි; පවත්තකං, ප්‍රවෘත්තක නම්.

ඖපච්ඡන්දසෙහි පටන් මේ ප්‍රවෘත්තකය දක්වා විරාවෘත්තකොට ගාථාමුලු කටයුතු.

8 අස්සා යා සමකතාපරන්තිකා.
9 තදඤ්ඤජා චාරුහාසිනී.

වෙතාලී ජාතයො.

1 ඡක විහත වසු ලඝු රචලධිති රිහ.
2 මත්තාසමකං නවමො ලගන්තෙන.
3 ජොනලාථ වාණ්ණවා විසිලොකො.
4 තවයතො වානවාසිකාඛ්‍යා.
5 පඤ්චමට්ඨනවසු යදි ලො චිත්‍රා.
6 ගල්‍යාට්ඨහි චෙ සා වුපචිත්‍රා.

---

8 අස්සා, මේ ප්‍රවෘත්තයාගේ; සමකතා යා, සමපාදයෙන් කරණලද යමක් ඇද්ද; (ඕතොමෝ) අපරාන්තිකා, අපරාන්තිකා නමු.

9 තදඤ්ඤජා, ඒ සමපාදයෙන් අන්‍යවූ විෂමපාදයෙන් ජාතවූවා; චාරුහාසිනී, චාරුහාසිනී නමු.

මේදෙක චතුරාවෘත්තකොට ගාථාමුලු කටයුතු.

වෙතාලීය ජාතයො.

1 ඡක, දෙකින්; විහත, ගණනලද; වසු ලඝු, අටලඝුවක් ඇත්තී හෙවත් සොළොස් ලඝුවක් ඇත්ති; ඉහ, මෙහි; අචලධිති, අචලධිතිනමු.

2 නවමො, නවවැනිවූ; ල්, ලඝුයෙක් ඇත්තේ වීනම්; අන්තෙන, කෙළවර; ග්, ගුරෙක් වීනම්; මත්තාසමකං, මාත්‍රාසමක නමි.

මෙහි "කං" යන්නට මාත්‍රා අටය–"න" යනු නවවන ලඝුවයි.

3 අණ්ණවා, සතරකින්; ජො, ජගණය වේද; අථවා, නොහොත්; නලා, නගණ ලඝු දෙන්නෙක් වෙද්ද; විසිලොකො, (ඒ) විසිලොකනමි.

මෙහි ආදියෙන් සතර මාත්‍රාවකින් පරව ජගණයයි.

4 තවයතො, ඒ අණ්ණව දෙකින් පරව හෙවත් අටමාත්‍රාවකින් පරව; ("ජොනලාථවා" යනු සම්බන්ධවේ–ජගණයහෝ නොහොත් නගණ ලඝු හෝවූනම්;) වානවාසිකාඛ්‍යා, වානවාසිකානමු.

5 පඤ්චමට්ඨනවසු, පස්වන අටවන නවවන්තෙහි; යදි, ඉදින්; ලො, ලඝුයෙක් වීනම්; චිත්‍රා, චිත්‍රානමු.

6 (යස්සා, යමකගේ;) අට්ඨහි, අට මාත්‍රාවකින්; චෙ, ඉදින්; ගල්‍යා, ගුරුලඝු යන මොහු වූනම්; එසා, මෝතොමෝ; උපචිත්‍රා, උපචිත්‍රානමු.

මාත්‍රා සමාදි හැම චතුරාවෘත්ත කටයුතුයි––හැමයෙහිම සොළොස් මාත්‍රාවක්ම පිරියයුතුයි.

7 යමතීතලක්ඛණවිසෙසයුතං
මත්තාසමාදිපාදගිගිතං
අනියතවුත්තපරිමාණසගිතං
පථිතං ජනෙසු පාදකුලකං.

මත්තාසමකජාතයො.

1 විනා වණ්ණෙහි මත්තා ගා විනා වණ්ණාගුරූහිතු
විනා ලහුනි ගුරවො දලෙ පථ්‍යාදිනො මතා.

ඉති මත්තා වුත්තිනිද්දෙසො නාම
දුතියො පරිච්ඡෙදො.

---

7 යං, යමෙක්; අතීතලක්ඛණවිසෙසයුතං, යට මාත්‍රාසමකපාද යෙහි කී ලක්‍ෂණ විශෙෂයෙන් යුක්තද; මත්තා සමාදිපාදගිගිතං, (එහෙයින්) මාත්‍රා සමකාදිපාදයෙන් කියනලද්ද; අනියතවුත්ත පරිමාණ සහිතං, (මේවෘත්තය මේ වෘත්තය හා එක්වෙයි යන නියම නැතිහෙයින්) නියමයක් නැති වෘත්ත පරිමාණයෙන් යුක්තද; (තං, ඒ වෘත්තය;) පාදකුලකං, පාදකුලක නමැයි; ජනෙසු, (ඡන්දස් වෛදික) ජනයාකෙරෙහි; පථිතං ප්‍රසිඬයි.

මෙහි ප්‍රථම පාදය මාත්‍රාසමක විශ්ලොක චිත්‍රපාද වෙයි, ඞිතීය පාදය විශ්ලොකවේ, තෘතීය පාදය මාත්‍රාසමක වානවාසිකවේ, චතුර්ථපාදය විශ්ලොකවේ.

මත්තා සමක ජාතයො.

---

1 පථ්‍යාදිනො, පථ්‍යාදි වෘත්තයාගේ; මත්තා, මාත්‍රාවෝ; වණ්ණෙහි විනා, වර්ණයන්හැර; ගා මතා, ගුරුහයි දන්නාලදහ; ගුරූහිතු විනා,ගුරුන් හැර වනාහි; මත්තා, මාත්‍රාවෝ; වණ්ණා මතා වර්ණහයි දන්නාලදහ; මත්තා, මාත්‍රාවෝ; ලහුනි විනා, ලඝුන් හැර; දලෙ, අඩකල කල්හි; ගුරවො මතා, ගුරුහයි දන්නාලදහු.

මේ පථ්‍යාදි වෘත්තයෙහි එකිඑකි ගාථායෙකහෝ ගාථාපදයක හෝ එකහෙලා මාත්‍රාගැණ අක්‍ෂරයකුදු ගැණ අක්‍ෂර සඞ්ඛ්‍යාව මාත්‍රා වෙන් සොයා ඉතිරිමාත්‍රා සඞ්ඛ්‍යා ගුරුසඞ්ඛ්‍යා වෙයි, ගුරුසොයා ඉති රිය වර්ණසඞ්ඛ්‍යාවෙයි, ලඝුන් වෙනමගැණ ඒ ලඝුසඞ්ඛ්‍යා සොයා ඉතිරි මාත්‍රාවන් දෙකක් කොට එක් කොටසක් පමණ ගුරුහුවෙති යන අභිප්‍රායයි.

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

1 ත්‍ය‍ාවෙ තනුමජ්ඣා. a

ගායත්ති b

2 කුමාරලලිතා ජසගා.

උණ්හි c

1 වෙ, ඉදින්; ත්‍යා, තගණ යගණයෝ වූනම්; තනුමජ්ඣා, තනු මධ්‍යා නම්වේ.

මෙහි "ත්‍යාංවෙතනුමජ්ඣාං" යි තගණ යගණයයි—මෙසේම වර්ණවෘත්ත චින්තාකටයුතු—ගායත්ති, ගායත්‍රිනම් ඡන්‍දසයි–උණ්හාදි යෙහිදු e අන්‍ය මෙසේම කියයුතු චතුරාවෘත්තයයි—මත්තෙහිදු මෙසේම දතයුතු.

2 ජසගා, ජගණසගණ ගුරුහු වූනම්; කුමාරලලිතා, කුමාරලලිතා නමු.

මතු වෘත්තනාමය අන්‍වයකල පමණකින් අන්‍ය මෙසේම දතයුතු.

(උණ්හී)

a ටීකායෙහි

මගා සිරි–ගො ඉචෙචකො ගුරු පාදෙ පාදෙ භවති වෙ සිරිනාම වුත්තං භවති–(උත්තා)

ගා පී–පාදෙ පාදෙ ගුරුවයං භවති වෙ පීනාම භවති (අච්චුත්තා)

රො මිගී– පාදෙපාදෙ රකාරො භවති වෙ මිගීනාම භවති.

සො කුමාරී– පාදංපති සකාරො භවති වෙ කුමාරීනාම (මජ්ඣා)

රගා පුඤ්ඤ–පාදංපති රකාර ගකාරා භවන්ති වෙ පුඤ්ඤ නාම

නගා කුසුමා–පාදෙපාදෙ නකාර ගකාරා භවන්ති සා කුසුමා නාම

(පතිට්ඨා)

භාමිනී රලගා–එතෙ ගණා භවන්ති වෙ භාමිනී භවති (සුපපතිට්ඨා)

b ටීකායෙහි

න්‍යා මුකුලිතා–න්කාර යකාරා භවන්ති වෙ මුකුලිතා භවති.

සමා සුවිමුඛී–සමා ඉචෙචතෙ භවන්ති සුවිමුඛී නාම.

යමා සිඛණ්ඩිනී–පාදංපති යාදයො භවන්ති සිඛණ්ඩිනීනාම.

c ටීකායෙහි

ආරොහනං භභගා–භාදයො ගණා භවන්ති වෙ ආරොහනං නාම

උඩ්ඩතා රසගා–රාදයො භවන්ති වෙ උඩ්ඩතා නාම.

e උණ්හාදියෙහිදු–සමහර

3 චිත්‍රපදා සදි භාගා.
4 මො මො ගො ගො විජ්ජුම්මාලා.
5 භා තලගා මානවකං.
6 ගලා සමානිකා රජා ච.
7 පමාණිකා ජරා ලගා.

අනුට්ඨුභි a

8 රා නසා සදි හලමුඛී.
9 භුජගසුසුභතා නා මො.

බ්‍රහතී b

10 මසා ජගා සුද්ධවිරාඩිතං මතං,

---

3 යදි, ඉදින්; භා, භගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ගා, ගුරුහු දෙන්නෙක්ද වූනම්; චිත්‍රපදා, චිත්‍රපදානම්වේ.

4 මො, මගණයෙක් වීනම්; මො, නැවත මගණයෙක් වීනම්; ගො, ගුරෙක් වීනම්; ගො, නැවත ගුරෙක් වීනම්; විජ්ජුම්මාලා, විජ්ජුම්මාලා නමු.

5 භා, භගණයක්හුකෙරෙන්; තලගා, තගණ ලඝු ගුරුහු වූනම්; මානවකං, මානවකනම්.

6 ගලා, ගුරුලඝුහුද; රජාච, රගණ ජගණයෝද වූනම්; සමානිකා, සමානිකානමු.

7 ජරා, ජගණරගණයෝද; ලගා, ලඝු ගුරුහුද වූනම්; පමාණිකා, පමාණිකා නමු. (අනුට්ඨුභි)

8 යදි, ඉදින්; රා, රගණයක්හු කෙරෙන් පරව; නසා, නගණ සගණයෝ වූනම්; හලමුඛි හලමුඛී නමු.

9 (යදි, ඉදින්;) නා, නගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; මො, මගණයෙක් වීනම්; භුජගසුසුභතා, භුජගසුසුභතා නම්වේ. (බ්‍රහතී)

10 මසා, මගණ සගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජගා, ජගණ ගුරු දෙන්නෙක්ද වූනම්; සුඩවිරාඩිතං මතං, සුද්ධවිරාඩිතයයි දන්නාලදී

---

a ටීකායෙහි

හංසරුතා දුභද්දගා–භවයං ගවයං භවන්ති චෙ හංසරුතා නාම.
දුරදුගා පදුම්නී–රවයං ගවයං භවන්ති චෙ පදුම්නීනාම.

b ටීකායෙහි

රජරා තරඞගවති–රාදයො භවන්ති චෙ තරඞගවති නාම.
හමසා මණිමජ්ඣා–හකාරාදයො භවන්ති චෙ මණිමජ්ඣා නාම

11 මනා යො ගො යදි පණවො බ්‍යානො.
12 හමා සගයුත්තා රුම්මවතී සා.
13 ඣෙදය්‍යා මත්තා මභසග යුත්තා.
14 චම්පකමාලා චෙ භමසා ගො.
15 නරජගෙහි සා මනොරමා.
16 උබ්භාසකං තං චෙ තො මරා ගො.

පන්ති a

17 තජා ජගා ගරුනාසමුපට්ඨිතා.
18 ඉන්ද්‍රාදිකා තා වජිරා ජගා ගො.
19 උපාදිකා සාව ජතා ජගා ගො.

---

11 යදි, ඉදින්; මනා මගණ නගණයෝද; යො, යගණයෙක්ද; ගො, ගුරෙක්ද මිනම්; පනවො බ්‍යානො, පනවයයි ප්‍රසිඩයි.

12 (යස්සා, යම්කගේ; භමා, භගණ මගණයෝ; සගයුත්තා, සගණ ගුරකින් යුක්තයෝද;සා,ඕතොමෝ; රුම්මවතී,රුම්මවතී නමු

13 (යා, යමක්;) මභසග යුත්තා, මගණ භගණ සගණ ගුරකින් යුක්තාද; (සා, ඕතොම;) මත්තා ඣෙදය්‍යා, මාත්‍රායයි දතයුත්තීයි.

14 චෙ, ඉදින්; භමසාගො; භගණ මගණ සගණ ගුරෙක් වී නම්; චම්පකමාලා; චම්පකමාලානමු.

15 (යා, යමක්;) නරජගෙහි, නගණ රගණ ජගණ ගුරකින් යුක්තාද; සා, ඕතොම; මනොරමා, මනොරමා නමු.

16 චෙ, ඉදින්; තො, තගණයෙක්ද; මරා මගණ රගණයෝ දෙන් නෙක්ද; ගො, ගුරක්ද විනම්; තං, ඒ; උබ්භාසකං, උබ්භාසකනම්

(පන්තී)

17 ගරුනා, ගුරුහුහා එක්ව; තජා, තගණ ජගණයෝද; ජගා, ජගණ ගුරුහුද වූනම්; සාඅයං, ඕමෝතොමෝ, උපට්ඨිතා, උපට්ඨිතා නමු.

18 තා, තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජගා, ජගණගුරුදෙන්නෙක් ද; ගො, ගුරෙක්ද වීනම්; (සා, ඕතොම) ඉන්ද්‍රාදිකා වජිරා,ඉන්ද්‍රශබ්දයා ආදිකොට ඇති වජ්‍රානම්වා හෙවත් ඉන්ද්‍රවජ්‍රානම්වා.

19 (යස්සා, යමකට; ජතා, ජගණ තගණයෝ දෙන්නෙක් වූ නම්; ජගා, ජගණ ගුරුදෙන්නෙක් වූනම්; ගො, ගුරෙක්වීනම්; උපාදිකා, උපයනු ආදිකොට ඇති; සාව, ඒ ඉන්ද්‍රවජ්‍රායි; උපෙන්ද්‍රවජ්‍රං යයි සේයි.

---

a ටීකායෙහි
රජරගා මයූරසාරිණී-එතෙ ගණා භවන්ති මයූරසාරිණී නාම.
මභසගා විලසිතා-එතෙ ගණා භවන්ති විලසිතා නාම.
මනරගා එකරූපා-එතෙ ගණා භවන්ති එකරූපා නාම.

20 අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා යෙ
පාද විමිස්සා උපජාතියො තා
එවං කිරඤ්ඤාසුපි මිස්සිතාසු
වදන්ති ජාතිස්විදමෙව නාමං.

21 සජජ ලගා ගදිතා සුමුඛී.

22 දොධකමිච්ඡති යෙ භභභා ගා.

23 වෙදස්සෙහි මතා තගාගසාලිනී සා.

24 වාතුම්මියං සති සා මභා තගා ගො.

---

20 අනන්තරොදීරිත, ඉක්බිත්තෙන් කියනලද; ලක්ඛණා, ලක්ෂණඇති; පාද, ඉන්ද්‍රවජ්‍රා උපෙන්ද්‍රවජ්‍රා පාදයෝ; යෙ, ඉදින්; විමිස්සා, මිශ්‍රවූනම්; තා, ඒ; උපජාතයො, උපජාති නම්හුයි.

මෙහි ඉන්ද්‍රවජ්‍රායෙන් මධ්‍යපාද දෙක වනු-පළමුවනු සතරවනු පාද උපෙන්ද්‍රවජ්‍රාවෙයි-මේ එක් උපජාතියෙක යනාදින් උපජාති භෙද කල්පනා කටයුතු.

අඤ්ඤාසුපි ජාතිසු, සෙසු වෘත්තජාතිහුදු; එවං කිරම්ස්සිතාසු, මේ ශ්ලොකය හා මෙසේ දෙකළුකහෝ යෙදෙතසේ මිශ්‍රකරණලද කල්හී; ඉදමෙවනාමං, මෙමනම; වදන්ති, කියත්ල.

(මේ මෙයට උදාහරණයි

කුමභූපමං කායමිමං විදිත්වා
නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤායුධෙන
ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා.

මේ ගාථායෙහි කමලා වංශස්ථ පාදදෙකක, එකක් ඉන්ද්‍රවජ්‍රාය, එකක් උභාසකයයි-මෙසේම ප්‍රයොග සොයාම දතයුතු. ලක්ෂණ ගණයෙහි උපෙන්ද්‍රවජ්‍රා පාදයයි)

21 සජජා, සගණය හා ජගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; ලගා ලඝු ගුරුහු වූනම්; සුමුඛී ගදිතා, සුමුඛීයයි කියනලදී.

22 යෙ; ඉදින්; භභභා, භගණයෝ තුන්දෙනෙක්ද; ගා, ගුරු දෙන්නෙක්ද වූනම්; දොධකමිච්ඡති, දොධක වෘත්තයයි කැමැති වනු ලැබේ.

23 වෙදස්සෙහි, සතරකින් හා සතකින් යතිය වීනම්; මතා, මගණ තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; තගා, තගණ ගුරු දෙන්නෙක්ද, ග්, ගුරෙක්ද වීනම්; සා, ඕතොම; සාලිනී, සාලිනී නමු.

24 සා යති;ඕ යති වීනම් හෙවත් සතරෙන් සතෙන් යතිවූනම්; මභා; මගණ භගණයෝ වූනම්; තගා, තගණ ගුරුවූනම්; ගො ගුරෙක් වීනම්; අයං, මෝතොම; වාතුමමී, වාතුමමීනමු.

11 මනා යො ගො යදි පණවො බ්‍යාතො.
12 භමා සගයුත්තා රුම්මවතී සා.
13 ඣෙදයා මත්තා මභසග යුත්තා.
14 චම්පකමාලා චෙ භමසා ගො.
15 නරජගෙහි සා මනොරමා,
16 උබ්භාසකං තං චෙ තො මරා ගො.

පන්ති a

17 තජා ජගා ගරූනාසමුපට්ඨිතා.
18 ඉන්දාදිකා තා වජිරා ජගා ගො.
19 උපාදිකා සාව ජතා ජගා ගො.

---

11 යදි, ඉදින්; මනා මගණ නගණයෝද; යො, යගණයෙක්ද; ගො, ගුරෙක්ද මිනම්; පනවො බ්‍යාතො, පනවයයි ප්‍රසිඬයි.

12 (යස්සා, යම්කගේ; භමා, භගණ මගණයෝ; සගයුත්තා, සගණ ගුරකින් යුක්තයෝද;සා,ඕතොමෝ; රුම්මවතී,රුම්මවතී නමු

13 (යා, යමක්;) මහසග යුත්තා, මගණ භගණ සගණ ගුරකින් යුක්තද; (සා, ඕතොම;) මත්තා ඣෙදයා, මාත්‍රායයි දතයුත්තීයි.

14 චෙ, ඉදින්; භමසාගො; භගණ මගණ සගණ ගුරෙක් වී නම්; චම්පකමාලා; චම්පකමාලානමු.

15 (යා, යමක්;) නරජගෙහි, නගණ රගණ ජගණ ගුරකින් යුක්තද; සා, ඕතොම; මනොරමා, මනොරමා නමු.

16 චෙ, ඉදින්; තො, තගණයෙක්ද; මරා මගණ රගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ගො, ගුරක්ද විනම්; තං, ඒ; උබ්භාසකං, උබ්භාසකනම්

(පන්තී)

17 ගරූනා, ගුරුහුහා එක්ව; තජා, තගණ ජගණයෝද; ජගා, ජගණ ගුරුහුද වූනම්; සාඅයං, ඕමෝතොමෝ, උපට්ඨිතා, උපට්ඨිතා නමු.

18 තා, තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජගා, ජගණගුරුදෙන්නෙක් ද; ගො, ගුරෙක්ද වීනම්; (සා, ඕතොම) ඉන්දාදිකා වජිරා,ඉන්‍ද්‍රශබ්දයා ආදිකොට ඇති වජ්‍රානම්වා හෙවත් ඉන්‍ද්‍රවජ්‍රානම්වා.

19 (යස්සා, යමකට; ජතා, ජගණ තගණයෝ දෙන්නෙක් වූ නම්; ජගා, ජගණ ගුරුදෙන්නෙක් වූනම්; ගො, ගුරෙක්වීනම්; උපාදිකා, උපයනු ආදිකොට ඇති; සාව, ඒ ඉන්‍ද්‍රවජ්‍රායි; උපෙන්‍ද්‍රවජ්‍රා යයි සේයි.

---

a ටීකායෙහි
රජරගා මයූරසාරිණී–එතෙ ගණා භවන්ති මයූරසාරිණී නාම.
මහසගා විලසිතා–එතෙ ගණා භවන්ති විලසිතා නාම.
මනරගා එකරූපා–එතෙ ගණා භවන්ති එකරූපා නාම.

20 අනන්තරොදීරිතලක්ඛණා යෙ
පාදා විමිස්සා උපජාතියො තා
එවං කිරඤ්ඤාසුපි මිස්සිතාසු
වදන්ති ජාතිස්විදමෙව නාමං.

21 සජ්ජා ලගා ගදිතා සුමුඛී.

22 දොධකමිච්ඡති යෙ භභභා ගා.

23 වෙදස්සෙහි මතා තගාගසාලිනී සා.

24 වාතුම්මීයං සති සා මභා තගා ගො.

---

20 අනන්තරොදීරිත, ඉක්බිත්තෙන් කියනලද; ලක්ඛණා, ලක්‍ෂණඇති; පාදා, ඉන්ද්‍රවජ්‍රා උපෙන්ද්‍රවජ්‍රා පාදයෝ; යෙ, ඉදින්; විමිස්සා, මිශ්‍රවූනම්; තා, ඒ; උපජාතයො, උපජාති නම්හුයි.

මෙහි ඉන්ද්‍රවජ්‍රායෙන් මධ්‍යපාද දෙක වනු–පළමුවනු සතරවනු පාද උපෙන්ද්‍රවජ්‍රාවෙයි–මේ එක් උපජාතියෙක යනාදීන් උපජාති භෙද කල්පනා කටයුතු.

අඤ්ඤාසුපි ජාතිසු, සෙසු වෘත්තජාතිනුදු; එවං කිරමිස්සිතාසු, මේ ශ්ලෝකය හා මෙසේ දෙකළුකගෝ යෙදෙනසේ මිශ්‍රකරණලද කල්හී; ඉදමෙව නාමං, මෙම නම; වදන්ති, කියත්ල.

(මේ මෙයට උදාහරණයි

කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා
නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤායුධෙන
ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා.

මේ ගාථායෙහි කමලා වංශස්ථ පාදදෙකක, එකක් ඉන්ද්‍රවජ්‍රාය, එකක් උපභාසකයයි–මෙසේම ප්‍රයොග සොයාම දතයුතු. ලක්‍ෂණ ගණයෙහි උපෙන්ද්‍රවජ්‍රා පාදයයි)

21 සජ්ජා, සගණය හා ජගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; ලගා ලඝු ගුරුහු වූනම්; සුමුඛී ගදිතා, සුමුඛීයයි කියනලදි.

22 යෙ; ඉදින්; භභභා, භගණයෝ තුන්දෙනෙක්ද; ගා, ගුරු දෙන්නෙක්ද වූනම්; දොධකමිච්ඡති, දොධක වෘත්තයයි කැමැති වනු ලැබේ.

23 වෙදස්සෙහි, සතරකින් හා සතකින් යතිය වීනම්; මතා, මගණ තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; තගා, තගණ ගුරු දෙන්නෙක්ද, ග්, ගුරෙක්ද වීනම්; සා, ඕතොම; සාලිනී, සාලිනී නමු.

24 සා යති;ඕ යති වීනම් හෙවත් සතරෙන් සතෙන් යතිවූනම්; මභා; මගණ භගණයෝ වූනම්; තගා, තගණ ගුරුවූනම්; ගො ගුරෙක් වීනම්; අයං, මෝතොම; වාතුම්මී, වාතුම්මීනමු.

25 භා තනගා ගො සුරසසිරී සා.
26 රො නරා ඉධ රථොද්ධතා ලගා.
27 ස්වාගතෙති රනභා ගුරූකා චෙ.
28 නනරලහුගුරූහි භද්දිකා.

තුට්ඨුභං a

29 වදන්ති වංසට්ඨමිදං ජතා ජරා.
30 සා ඉන්දවංසා ඛලු යත්ථ තා ජරා.
31 ඉධ තොටකමම්බුධිසෙහි මිතං.

---

25 භා, භගණයක්හු කෙරෙන් පරව; තනගා, තගණ තගණ ගුරෙක්විනම්; ගො, නැවත ගුරෙක්විනම්; සා, හෝතොම; සුරසසිරී සුරසසිරී නමු.

26 රො, රගණයෙක් විනම්; නරා, නගණ රගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; ලගා ලඝුගුරූ දෙන්නෙක් වූනම්; ඉධ, මෙහි; රථොද්ධතා, රථොද්ධතා නමු.

27 රනභා, රගණ නගණ භගණයෝ වූනම්; ගුරූකාචෙ, ගුරූහු දෙන්නෙක් වූනම්; ඉති, මෙසේකල්හි; ස්වාගතා, ස්වාගතා නමු.

28 නනරලහුගුරූහි, නගණ දෙන්නෙක් රගණ ලඝු ගුරූන් කාරණකොටගෙණ; භද්දිකා, භද්දිකා නමු. (තුට්ඨුභං)

29 (යස්මිං, යමෙක්හි;) ජතා, ජගණ තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජරා, ජගණ රගණයෝ දෙන්නෙක්ද වූනම්; ඉදං, මේ වෘත්තය, වංසට්ඨං වදන්ති, වංශස්ථයයි කියත්.

30 යත්ථ, යමෙක්හි; තා; තගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජරා, ජගණ රගණයෝ දෙන්නෙක්ද වූනම්; සා ඛලු, ඕතොමෝ වනාහි; ඉන්දවංසා, ඉන්දවංසා නමු.

31 අම්බුධිසෙහි, සගණ සතරකින්; මිතං, පරිමිතවූයේ; ඉධ, මෙහි; තොටකං, තොටක නමි.

---

a ටීකායෙහි
මභනලගා භමරවිලසිතා—මාදයො භවන්ති භමරවිලසිතා නාම.
නනසගගා වුත්තා–එතෙ ගණා භවන්ති වුත්තා නාම.
රජරලගා වෙතිකා–අයං වෙතිකා සියා.
ජසයලගා සංගතා–ජකාරාදයො සංගතා නාම.
ජසතගගා උපට්ඨිතා–ජාදයො උපට්ඨිතා නාම.
භතනගගා ලක්ඛිතා–පඤ්චහි යති භවති සා ලක්ඛිතා නාම.

32 ද්‍රුතවිලම්බිතමාහ නභා භරා.
33 වසුයුගවිරති නා ම්‍යා පුටොයං.
34 නය සහිතා න්‍යා කුසුමවිචිත්‍රා.
35 භුජඞ්ගප්‍රයාතං භවෙ වෙදයෙහි.
36 නභජරෙහි භවති ප්‍රියංවදා.
37 වුත්තා සුධිහි ලලිතා තභා ජරා.
38 පමිතක්ඛරා සජසසෙහුදිතා.
39 නනභර සහිතාභිහිතුජ්ජලා.
40 පඤ්චාසසෙච්ඡිනතා වෙස්සදෙවි මමා යා.
41 වදන්ති තාමරසං නජජා යො.

---

32 නභා, නගණ භගණයෝ දෙන්නෙක්ද; භරා, භගණ රගණ යෝ දෙන්නෙක්ද වූනම්; දුතවිලම්බිතමාහ, දෘතවිලම්බිතවෘත්ත යයි කීය.

33 වසුයුගවිරතී, අටකින් හා සතරකින් යතිය විනම්; නා, නගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; ම්‍යා, මගණ යගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; අයං, මෝතොමෝ; පුටො, පුට නම්.

34 නය සහිතා, නගණ යගණ දෙකින් යුක්තවූ; න්‍යා, නගණ යගණයෝ වූනම්; කුසුමවිචිත්‍රා, කුසුමවිචිත්‍රා නමු.

35 වෙදයෙහි, සතර යගණයන් කරණකොටගෙණ; භුජඞ්ගප්‍ප යාතං භවෙ, භුජඞ්ගප්‍රයාතය වේ.

36 නභජරෙහි, නගණ භගණ ජගණ රගණයන් කරණකොට ගෙණ; පියංවදා භවති, ප්‍රියංවදා වේ.

37 තභා, තගණ භගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජරා, ජගණ රග ණයෝ දෙන්නෙක්ද වූනම්; සුධිහි, පණ්ඩිතවරුන්විසින්; ලලිතා වුත්තා, ලලිතායයි කියනලද්දී.

38 සජසසෙහි, සගණ ජගණයන් කෙරෙන් සගණ දෙකක් කරණකොටගෙණ; පමිතක්ඛරා උදිතා; ප්‍රමිතාක්‍ෂරායයි කියන ලද්දී.

39 නනභර සහිතා,නගණ දෙකකින් හා භගණයක් හා රගණ යෙක් සහිත වීනම්; උජ්ජලා අභිහිතා, උජ්ජලායයි කියන ලද්දී.

40 මමා, මගණයෝ දෙන්නෙක්ද; යා, යගණයෝ දෙන්නෙක්ද වීනම්;පඤ්ච, පසකින්හා; අසස, සතකින්; ඡිනතා, සිඳුනු යති ඇත්තී; වෙස්සදෙවි, වෛස්සදෙවීනමු.

41 නජජා, නගණයක්හා ජගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; යො, යගණයෙක් වූනම්; තාමරසං වදන්ති, තාමරසවෘත්තයයි කියාමැයි.

42 කමලාති සෙදයා සයසෙහි සො වෙ.

ජගති a

43 මනා ජරා ගො තිදස යතිපහාසිනී සා.

44 චතුගගහෙහි රුචිරා ජභා සජා ග්.

අතිජගති b

---

42 සයසෙහි, සගණ යගණ සගණයන් කෙරෙන් පරව; යො වෙ, යගණයෙක් වීනම්; කමලාති ඡෙදයා, කමලායයි දතයුතුතීයි. (ජගති)

43 මනා, මගණ නගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ජරා, ජගණ රගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ගො, ගුරෙක්ද වීනම්; තිදසයති, තුනකින් හා දසයකින් යතියවීනම්, සා, ඕතොම; පහාසිනී, පහාසිනීනමු.

මෙහි "මනාජරාගො" යන තුණකින් යතියය-ඔබ්බේ දසවන "සා" යන්නෙන් යතියයි.

44 චතුගගහෙහි, සතරකින් හා නවයකින් යතිය වීනම්; ජභා ජගණ භගණයෝ දෙන්නෙක්ද; සජා, සගණ ජගණයෝ දෙන්නෙක්ද; ග්, ගුරෙක්ද වීනම්; ඉහ, මෙහි; රුචිරා, රුචිරා නමු.

මෙහි "හි" යනු පරාදිවත් වනහෙයින් සතරවන "ෂෙ" යන්නේ යතියයි-ඔබ්බේ "ජා" යන නවවන්නෙහි යතියයි. (අතිජගති)

---

a ටීකායෙහි

රනභසා චන්‍දවුත්ති-එතෙ ගණා භවන්ති චන්‍දවුත්ති නාම.

නනමුයා පුටොභා-එතෙ ගණා භවන්ති පුටොභා නාම-අට්ඨහි විරාමො එව.

ජසජසා ජලොඩතගති වා-එසා ජලොඩතගති නාම-ඡහි විරාමො එව.

චතුරෙහි සගවිනීතා-චතුහි රකාරෙහි සගවිනිතා නාම-යදි සත්තහි විරාමො භවති.

නජභ්‍යා නවමාලිනි-එසා නවමාලිනි නාම.

දුනදුරා පමුදිතවදනා සා-නරවයෙහි පමුදිතවදනා-සත්තහි විරාමො භවති.

මහසමා සොදවිනී සා-එසා සොදවිනී භවති-චතුහි ඡහි විරාමො.

b ටීකායෙහි

ජභසජගා පසංසිනී සා-එසා පසංසිනී-තීහි විරාමො වෙ.
මතයසගා මත්තමයූරං-ඉදං මත්තමයූරං නාම.
සජසජගා විජයනන්දිනී-සංදයො භවන්ති විජයනන්දිනී නාම.
මභනයගා භද්ද-සා-අයං භද්ද නාම-චතුහි යති භවති.

45 නනරසලහුගා සරෙහිපරාජිතා.

46 නනභනලගිතිපහරණකලිකා.

47 වුත්තා වසන්තතිලකා තභජා ජගා ගො.

සක්කරී [a]

48 චිහන භසලහුරථගිති සසිකලා.

49 වසුහයයතිරිධ මණීගණ නිකරො.

50 නනමයයයුතායං මාලිනී භොගිසීහි.

---

45 නනරසලහුගා, නගණ දෙකක්හා රගණ සගණ ලඝු ගුරුහු ඇත්නම්; සරෙහි, සතකින් යතිය වීනම්; අපරාජිතා, අපරාජිතා නමු.

46 නනභනලගා, නගණ දෙකක්හා භගණයක්හා නගණ ලඝු ගුරුහු ඇත්නම්; ඉති, මෙසේකල්හි; පහරණකලිකා, පහරණකලිකා නමු.

47 තභජා, තගණ භගණ ජගණයෝ වූනම්; ජගා, ජගණ ගුරුහු වූනම්; ගො, ගුරෙක් වීනම්, වසන්තතිලකා වුත්තා; වසන්තතිලකායයි කියන ලදී. (සක්කරී)

48 චිහන, දෙකින්ගණහලද; භයලහු, සත්ලඝුයෙක් වීනම්; (දෙසත–තුදුසයි) අථ, නැවත; ග්, ගුරෙක්වීනම්; ඉති, මෙසේකල්හි; සසිකලා, සසිකලා නමු.

49 වසු භය යති, අටකින්ද සතකින්ද යතිය වීනම්; (ඒ සසිකලාවම) ඉධ, මෙහි; මණීගණනිකරො, මණීගණනිකර නම්.

50 නනමයයයුතා, නගණ දෙකක්හා මගණයක්හා යගණ දෙකකින් යුක්තාවූ; අයං, මෝතොම; භොගිසීහි, අටකින්හා සතකින් යතිය වීනම්; මාලිනී, මාලිනී නමු.

---

[a] ටීකායෙහි

මතනසගගා සම්බාධා–එසා සම්බාධා නාම–පඤ්චහි යති භවති.

රසතභගගා මත්තාසී–සත්තහි විරාමො–ච සා මත්තාසී නාම.

රජරජලගා භමරපදානී සා–අට්ඨහි පදච්ඡෙදො–භමරපදානී නාම.

භජසනගගා විලාසිනී

51 භවති නජා භජා රසහිතා පභද්දකං.

අතිසක්කරී a

52 නජභජරා සදා භවති වාණිනී ගයුත්තා.

අට්ඨී b

53 යමා නො සො භලගා රස හර විරාමා සිඛරිණී.
54 රසයුගිසිතො නො සො මරා සලා ග් යදා හරිණී තදා.

---

51 රසහිතා, රගණයකින් යුක්තාවූ; නජා, නගණ ජගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; භජා, භගණ ජගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; පභද්දකං භවති, ප්‍රභද්‍රක නම්වේ. (අතිසක්කරී)

52 ගයුත්තා, ගුරුයුක්තවූ; නජභජරා, නගණ ජගණ භගණ ජගණ රගණයෝ වූනම්; සදා, හැමකල්හි; වාණිනී භවති, වාණිනී වේ. (අට්ඨී)

53 යමා, යගණ මගණයෝ වූනම්; නො, නගණයෙක් විනම්; සො, සගණයෙක් විනම්; භලගා, භගණ ලඝු ගුරුහු වූනම්; රස, සයකින්හා; හර, එකොළොසකින්; විරාමා, යතිය හේතුකොට ගෙණ; සිඛරිණී, සිඛරිණී නමු.

54 යදා, යම්කලෙක්හි; රසයුගිසිතො; සයකින්හා සතරකින් හා සතකින් යතිය විනම්; නො, නගණයෙක්ද; සො, සගණයෙක්ද; මරා, මගණ රගණයෝද; සලා, සගණ ලඝුහුද; ග්, ගුරෙක්ද වූනම්; තදා, එකල්හි; හරිණී, හරිණී නමු.

---

a ටීකායෙහි

චතුනසා චන්දවත්තා–චත්තාරො නකාරාච සකාරොච භවති සා චන්දවත්තා.

සාච ඡහි මාලා–සා චන්දවත්තා ඡහි විරාමො වෙ මාලා.

මරමනසා කලා යථා–සත්තහි පදච්ඡෙදෙ වෙ කලා නාම.

නජභජරාසු කෙසරා–නාදයො කෙසරා නාම.

රජරජසා සක්විනීථා–සත්තහි යති භවති සක්විනී නාම.

b ටීකායෙහි

භරතිනගා උසභගතිවිලසිතා සා–භරෙහි නකාරත්තයෙහි ගෙනච සහිතා සත්තහි විරාමා වෙ උසභගතිවිලසිතා නාම.

රචතුනගා ලලනා සා–චතුහිවිරාමා ලලනා භවති.

නජභජතගා චන්දලෙඛා–එසා චන්දලෙඛා නාම.

නජභජරගා චන්දිකං–එතං චන්දිකං නාම.

ජරජරජගා චිත්තභාගජා–නවහි විස්සරාමා වෙ චිත්තභාගා නාම.

55 මන්දක්ඛන්තා මහනතතගා ගො යුගඛසසකෙහි.

අච්චට්ඨි a

56 මො තො නො යො සා කුසුමිතලතාවෙල්ලිතාඛුතවිසීහි.

ධුති b

57 රසුඛසෙසහි යමා නසරරගුරූ මෙඝවිප්ඵුජ්ජිතා සා.
58 අඛාගෙසහි යදි මසජා සතතගා සද්දූලවික්කීළිතං.

අතිධුති c

---

55 මභනතතගා, මගණ භගණ නගණ තගණ දෙකක් ඇත්තා වූ ගුරක් යන මොහුවෙද්ද; ගො, ගුරෙක්වේද; යුග, සතරකින්; උතු, සයකින්; අසසකෙහි, සතකින් යතිය විනම් මන්දක්කන්තා, මන්දක්කන්තා නමු. (අච්චට්ඨි)

56 මොතො, මගණ තගණයෝ දෙන්නෙක්ද, නො, නගණ යෙක්ද; යො, යගණයෙක්ද; යා යගණයෝ දෙන්නෙක්ද වූනම්; අඛබුතවිසීහි, පසකින් සයකින් සතකින් යතිය විනම්; කුසුමිතලතා වෙල්ලිතා, කුසුමිතලතාවෙල්ලිතා නමු. (ධුති)

57 රසුඛසෙසහි, සයකින් නැවත සයකින් සතකින් යතිය විනම්; යමා, යගණ මගණයෝද; නසරරගුරූ, නගණ සගණ රගණ දෙකක් ගුරෙක්ද යන මොහු වූනම්; සා, හෝතොම; මෙඝවිප්ඵුජ්ජිතා මෙඝවිප්ඵුජ්ජිතා නමු.

58 යදි, ඉදින්; අඛාගෙසහි, දොළසකින් සතකින් යතිය වි නම්; මසජා, මගණ සගණ ජගණයෝද; සතතගා, සගණ තගණ දෙකක් ගුරෙක්ද යන මොහු වූනම්; සද්දූලවික්කීළිතං, සද්දූලවික්කී ළිත නමි. (අතිධුති)

---

a ටීකායෙහි

ජසජසයලගා ධරණී සා–අට්ඨිහි විරාමො වෙ ජකාරාදයො ධරණී නාම.

භරනභනලගා වංසපත්‍රපතිතගා–භාදයො වංසපත්‍රපති–අට්ඨිහි වි රාමෙහි.

නජභජජලගා කොකිලාඛනතා.

මභනතතගගා මන්දක්කන්තා—චතුහි ඡහි විරාමා මන්දක්ඛන්තා

b ටීකායෙහි

සනජනභසා කමලා.

c ටීකායෙහි

මසජස තනගා වායුවෙගා–වාදසක්ඛරෙහ යති භවති වායුවෙගා නාම.

59 වුත්තමිදිසන්තු නාමතො රජ රජ රජා ගුරු ලහු ච.

කති a

60 මරභනා සො සොත්‍රසෙන තිමුනි යතියුතා
සද්ධරා කිත්තිතායං.

පකති b

61 හරා නරනා රනාථච ගුරුද්දසක්කවිරමං පහද්දකමිදං.

ආකති c

e ඉති වුත්තොදයෙ සමවුත්තපරිච්ඡෙදෙ තතියො.

---

59 රජා, රගණ ජගණයෝද; රජා, නැවත රගණ ජගණ යෝද, රජා, රගණ ජගණයෝද; ගුරු ගුරෙක්ද; ලහුච, ලඝුයෙක්ද විනම්; ඊදිසන්තු, මෙබඳු වූයේ වනාහි; නාමතො, නමින්; වුත්තං, වෘත්තනම්. (කති)

60 මරභනා, මගණ රගණ භගණ නගණයෝද; යො, යගණ යෙක්ද; යෙන, යගණයක්හා සමග; යො,යගණයෙක් වීනම්; තිමුනි යතියුතා, තුන සත (එක්විස්සක්න්වූ) යතින්යුක්තවූ; අයං, මෝතො මෝ; අත්‍ර, මෙහි; සඩරා කිත්තිතා, සඩරායයි කියනලද්‍ද. (පකති)

61 හරා, හගණ රගණයෝද; නරනා, නගණ රගණ නගණ යෝද; රනා, රගණ නගණයෝද; අථ, නැවත; ගුරුච, ගුරෙක්ද වීනම්; දසක්කවිරමං, දසයකින් දෙළසකින් විශ්‍රාමඇති; ඉදංහි, මේවනාහි; භද්‍දකං, භද්‍රක නම්.

ආකති

තතියො පරිච්ඡෙදෙ.

---

a ටීකායෙහි
මරභනයභලගා සුවදනා–මාදයො භවන්ති සුවදනා නාම.
හරනභරසලගා දෙවවරතා–එතෙ ගණා දෙවවරතා නාම
b ටීකායෙහි
නජභයසපරෙහි ලපොපමා තථා.
c ටීකායෙහි
භතිරනගා මාධූරිකා නයෙන—දසහි විරාමො මාධූරිකා නාම.
e ටීක යෙහි
නතිජභලගෙහි අස්සලලිතෙපිනක්කං—නකාර ජභත්තයෙහි ච ලඝුගුරුහිච අස්සලලිතංනාම–එකාදසහි.

1 විසමෙ යදි සා සලගා සමෙ
භතනයතො ගුරුකා උපචිත්තා.
2 භතනයතො යදි ගා දුතමජ්ඣා
යදි පුනරෙව භවන්ති නජා ජ්‍යා.
3 යදි සතිතයං ගුරුයුත්තං
වෙගවති යදි භතිතයා ගා.

---

1 විසමෙ, විෂමපාදයෙහි හෙවත් පළමුවන තුන්වන පාදයෙහි; යදි, ඉදින්; සා, සගණයෝ දෙන්නෙක් වූනම්; සලගා, සගණ ලඝු ගුරුහු වූනම්; සමෙ, සමපාදයෙහි; භතනයතො, භගණතුණකින් පරව; ගුරුකා, ගුරුහු දෙන්නෙක් වූනම්; උපචිත්තා, උපචිත්‍රා නම්.

මේ විරාවෘත්ත නම්වේ– මතුදු මෙසේමැයි.

2 යදි, ඉදින්; භතනයතො; භගණ තුණකින්; ගා, ගුරුහු දෙන්නෙක් වූනම්; යදි, ඉදින්; පුනරෙව, නැවතම; නජා, නගණ ජගණයෝ; ජ්‍යා, ජගණ යගණයෝ; භවන්ති, වෙද්ද; (සා, හෝතොම;) දුතමජ්ඣා, දුතමජ්ඣා නමු.

3 යදි, ඉදින්; ගුරුයුත්තං, ගුරු යුක්තවූ; සතිතයං, සගණ තුනක් වෙද්ද; යදි, ඉදින්; භතිතයා, භගණතුණකින්; ගා, ගුරු දෙන්නෙක් වූනම්; වෙගවති, වෙගවතී නමු.

මමතනනනනලගා මත්තාකීලා–අට්ඨහි පඤ්චහිදසහිච විරාමං භවති මත්තාකීලා.

විකති

භතනාසභභනයා තන්වී නාම–ඉමෙ අට්ඨගණෙහි තන්වී පඤ්චසත්ත විරාමා.

විනජ්රා මෙඝමාලා–ඡහි නකාරෙහි ඡහි රකාරෙහි ච රචිතා නවහි යති සා මෙඝමාලා නාම.

සඞ්කති

භමසභචතුනගා කොඤ්චපදා–එතෙ ගණා වෙ තාවිරතියො සියුං සා කොඤ්චපදා නාම.

අභිකති

මමතනිනරසලගා භුජඞ්ගවිජම්භිතා—අඨහි සත්තහි එකාදසහිච විරති භවති භුජඞ්ගවිජම්භිතා නාම.

මජ්ඣනසනගා අපවාහකං– නවරසරසසර එතෙහි විරාමො භවති නං අපවාහකං.

උක්කති

අථ දණ්ඩකා කථියන්තෙ.

විනසත්තරෙහි චණ්ඩවුඩ්ඪිප්පයාතො—නචයෙහි ච සත්තහි රගණෙහි ච චණ්ඩවුඩ්ඪිප්පයාතො නාම පඨමො දණ්ඩකො.

1 නට්ඨක්ඛරෙසු පාදෙසු
සනාදිම්හා යොණ්ණවා වත්තං.
2 සමෙසු සින්ධුතො ජේන
පථ්‍යාවත්තං පකිත්තිතං.
3 ඔජෙසු ජේන සින්ධුතො
තමෙව විපරීතාදි.
4 නකාරො චෙ ජලධිතො
චපලාවත්තමිච්චෙතං.
5 සමෙ ලො සත්තමො යස්සා
විපුලා පිඞ්ගලස්ස සා.

ජරා, ජගණ රගණයෝද; ජරා, නැවත ජගණ රගණයෝද; ගුරූ, ගුරෙක්ද යනමොහු; භවෙය්‍යුං, වෙද්ද; සා, හෝතොම, යවාදිකා මනි, යවමති නම්වා.

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො

1 අට්ඨක්ඛරෙසු පාදෙසු, අෂ්ටාක්ෂරපාදයෙහි; ආදිම්හා, ආදි වර්ණයා කෙරෙන්; (පරව) සනා න, සගණ නගණයෝ නැද්ද; අණ්ණවා, සතරකින්; (පරව) යො, යගණයෙක් වීනම්; වත්තං, වක්ත්‍ර නම්.

මෙහි "න" යන ආද්‍යක්ෂරයා කෙරෙන් සගණ නගණ නැත–ආදි සතරකුරෙන් පරව "සුපාදෙ"යි යගණයයි.

2 සමෙසු, සමපාදයෙහි; සින්ධුතො, සතරකින්; (පරව) ජෙන, ජගණයක් කරණකොටගෙණ; පථ්‍යාවත්තං පකිත්තිතං, පථ්‍යා වක්ත්‍රයයි කියනලදි.

3 ඔජෙසු, විෂමපාදයෙහි; සින්ධුතො, සතරකින්; (පරව) ජෙන, ජගණයක් කරණකොටගෙණ; විපරීතාදි, විපරීතශබ්දයා ආදිකොට ඇති; තමෙව, එම පථ්‍යාවක්ත්‍රමැයි; විපරීතපථ්‍යාවක්ත්‍රයයි සේයි.

4 ජලධිතො, සතරකින්; (පරව) චෙ, ඉදින්; නකාරො, නගණ යෙක් (ඔජපාදවයෙහි) වීනම්; ඉති, මෙසේ කල්හි; එතං, මේ; චපලා වත්තං, චපලාවක්ත්‍රනම්.

5 යස්සා, යමකගේ; සමෙ, සමපාදයෙහි; සත්තමො, සත්වැනි වූයේ; ලො, ලඝුයෙක් වීනම්; පිඞ්ගලස්ස, පිඞ්ගලමුනිහට; සා, හෝ තොම; විපුලා, විපුලානම්.

මේ හැම විරාවෘත්තයි.

6 සෙත්‍වසසාබිලෙසුපි.
7 හෙනණ්ණවා තබ්බිපුලා.
8 එවමඤ්ඤ රො චතුත්‍ථා.
9 නොණ්ණවා මෙ නවිපුලා.
10 තොණ්ණවා තථාඤ්ඤ සියා.

වත්තප්පභෙදෙ

---

1 නදිස්සන්තෙත්‍ථ සං ඡන්‍දං
පයොගෙ දිස්සතෙ යදි
විසමක්ඛරපාදනතං
ගාථා සාමඤ්ඤනාමතො.

ඉති විසමවුත්තපරිච්ඡෙදෙ පඤ්චමො.

---

6 සෙතවස්ස, සෙතවමුනිහට; අබිලෙසුපි, සියලු පාදයෙහිම; (සත්වන ලඝුවීනම්; විපුලා, විපුලාවේ.)

7 අණ්ණවා, සතරකින්; (පරව) හෙන, භගණයක් කරණ කොටගෙණ; තබ්බිපුලා, තබ්බිපුලාවේ; (භවිපුලායි)

8 චතුත්‍ථා, සතරවැනි අක්‍ෂරයා කෙරෙන්; (පරව) රො, රගණ යෙක් වීනම්; අඤ්ඤ, අන්‍යවූ විපුලා තොම; එවං, මෙසේමැයි. රවි පුලායි)

9 අණ්ණවා, සතරකින්; (පරව) මෙ, ඉදින්; නො, නගණයෙක් වීනම්; නවිපුලා, නවිපුලා නමු.

10 අණ්ණවා, සතරකින්; (පරව) තො, තගණයෙක් විනම්; තථා, එපරිද්දෙන්; අඤ්ඤසියා, අන්‍යවූ තවිපුලා වේ.

මේ හැම වතුරාවෘත්තයි–හැමයෙහිම වක්‍රලක්‍ෂණඇති.

වත්තප්පභෙදෙ, වක්‍රප්‍රභෙදයි

---

1 යංඡන්‍දං, යම් ඡන්‍දසෙක් නොහොත් ඡන්‍දශබ්ද සාමාන්‍ය බැවින් යම් වෘත්තජාතියෙක්; එත්‍ථ, මෙවෘතෙතාදයෙහි; නදිස්සති, නොදක්නා ලැබේද, යදි, ඉදින්; පයොගෙ, ප්‍රයොගයෙහි, දිස්සතෙ, දක්නාලැබේද; විසමක්ඛරපාදං, විෂමාක්‍ෂරපාද ඇති; තං, ඒ; සාමඤ්ඤනාමතො, සාමාන්‍යනාමයෙන්; ගාථා, ගාථානම්වේ.

මෙහි ප්‍රසිඬ යම් වෘත්තජාතියෙක් ඇත්නම් විශෙෂනාමයෙන් නිර්දිෂ්ටසමයෙහි නොපෙණෙන පරශාස්ත්‍රයෙහි නිර්දිෂ්ටවූ යම් වෘත්ත

1 a පත්ථාරෙ සබ්බගෙ පාදෙ පුබ්බගාධොලපරෙ සමා
පුබ්බෙ ගරූවෙවමිමෙ කාතබ්බා යාව සබ්බලො.
2 නට්ඨස්ස යො භවෙය්‍යඞ්කො තස්මිං ලොඞ්කතෙ සමෙ
විසමෙත්වෙක සඞ්ගිතෙ භවෙය්‍යඞ්කතෙ ගරු.

ජාතියෙක් පිටකත්‍රයෙහි පෙනේනම් සාමාන්‍යනාමයෙන් ගාථා මැයි දතයුතු යනු මෙහි අභිප්‍රායයි.

පඨමො පරිච්ඡෙදො

---

1 පත්ථාරෙ, ප්‍රස්තාරයෙහි; සබ්බගෙ පාදෙ, සර්ව්වගුරුපාදයෙහි; පුබ්බගා, පූර්ව්වගුරුහු කෙරෙන්; අධො, යට; ල්, ලඝුයෙක්වෙයි; පරෙ, සෙස්සෝ; සමා, සමයෝයි; පුබ්බෙ ගරූති, පූර්ව්වයෙහි ගුරු වන්නේයයි; එවං, මෙසේ; ඉමෙ, මොහු; යාව, යම්තාක්; සබ්බලො, සර්ව්වලඝු පාදයද; (තාව, ඒතාක්;) කාතබ්බා, කටයුත්තාහුයි.

◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ මේ ෂඩක්ෂර ඡන්දස සර්ව්වගුරුපාදයයි.
— ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ මේ පූර්ව්වගුරින් යට ලඝුව ඇද සෙස්ස සමකළ නියායි.
◡ — ◡ ◡ ◡ ◡ මේ පූර්ව්වයෙහි ගුරුකළ නියායි.

මෙසේම යම්තාක් සර්ව්වලඝුපාදය දක්නාතෙක් ප්‍රස්තාරකොට ගායත්‍රියෙහි සූසැටවෘත්තයක් දක්වියයුතු–උෂ්ණිගාදියෙහිදු මෙසේ මැයි දතයුතු.

2 නට්ඨස්ස, නෂ්ටවෘත්තයාගේ; යො අඞ්කො, යම් විහණයෙක් භවෙය්‍ය, වන්නේද; තස්මිං, ඒ අඞ්කය; අඞ්කතෙ, අඞ්කළ කල්හි; සමෙ, සමකල්හි; ලො, ලඝුයෙක්වෙයි; විසමෙතු, විෂමක ්‍රහි වනාහී, එකසඞ්ගිතෙ; එකක් යුක්තකළ කල්හි; අඞ්කතෙ, අඞ්කළ කල්හි; ගරුභවෙය්‍ය, ගුරුවන්නේයි.

තමා සිත නැති වෘත්තයක් යමෙක් මෙතම් ඡන්දස පළමුවන වෘත්තය දෙවනවෘත්තය කෙසේද්දැයි විචාළෝනම් කී සඞ්ඛ්‍යා දෙකක් කොට සමවුව ලඝුවක් ලියනු–විෂමවුව අතින් එකක් ලා දෙකක් කොට ගුරක් ලියනු–මෙසේම කොට ඡන්දස අක්ෂර සඞ්ඛ්‍යාමුළු කොට විචාළෝ පළමුවනවෘත්තය දෙවනවෘත්තය යනාදි කියන්නේය යනු අභිප්‍රායයි.

---

a ටීකායෙහි
පත්ථාරො නට්ඨමුද්දිට්ඨමෙකද්වාදිලගක්‍රියා.
සඞ්ඛ්‍යානමද්ධයොගො ච ඡලෙතෙ පච්චයා මතා.

3 එකාදිනුක්කමෙනඞ්ක පුබ්බාධො දිගුණෙ ලිඛෙ
මිස්සිතෙහි ලහුට්ඨෙහි සෙකෙහුද්දිට්ඨකම්භවෙ.

4 වුත්තක්ඛර සමාසඞ්ඛ්‍යාලිඛ්‍ය සෙකොපරූපරි
එකෙකහීනමෙකාදිනුට්ඨානෙ සබ්බගාදිකං.

5 ගරුක්‍රියඞ්ක සන්දොහෙ a හවෙ සඞ්ඛ්‍යාවිමිස්සිතෙ
උද්දිට්ඨඞ්ක සමාහාරො සෙකො වෙමං සමානයෙ.

---

3 පුබ්බා, (ලියාගත් වෘත්තයාගේ) පූර්වයා කෙරෙන්; අධො, යට; අඞ්ක, අඞ්කයන්; එකාදිනුක්කමෙන; එකාද්‍යනුක්‍රමයෙන්; දිගුණෙ, ද්විගුණ වූවන්; ලිඛෙ, ලියන්නේය; මිස්සිතෙහි, මිශ්‍රකරණ ලද; සෙකෙහි, එකක් සහිතවූ; ලහුට්ඨෙහි, ලඝුස්ථයන් කරණ කොටගෙණ; උද්දිට්ඨකම්භවෙ, උද්දිෂ්ටක වන්නේයි.

යම් කෙනෙක් යම් වෘත්තයක්හුගේ ලඝු ගුරු සංඛ්‍යාව කියා මෙසේවූ වෘත්තය ප්‍රස්තාරයෙහි කීවනදැයි විචාළෝනම් විචාළවෘත්ත යෙහි ගුරුලඝු කිපරිද්දෙන් තබාගෙණ පූර්වගුරුහු හෝ ලඝුහු හෝ කෙරෙහි පටන් යට එකෙකයනාදින් ද්විගුණකොට ලියා ලඝුන් යටසිටි සංඛ්‍යා එක්කොට අතින් එකක් ලා ඒ සංඛ්‍යාපමණින් විචාළ වෘත්තය කියන්නේය යනු මෙහි අභිප්‍රායයි.

4 වුත්තක්ඛර, වෘත්තයාගේ අක්ෂරයන්හා; සමා, සමවූ; සඞ්ඛ්‍යා, සංඛ්‍යාවෙන්, සෙකා, එකක් සහිත වූවවුන්; උපරූපරි, මත්තමත්තෙහි; ආලිඛ්‍ය, ලියා; එකෙකහීනං, එකක් එකක් හීනකොට; එකාදීනං උට්ඨානෙ, එකාදීන්ගේ උට්ඨානය කළකල්හි; සබ්බගාදිකං, සර්ව ගුරුපාද්‍යාදිය වේ.

මෙනම් ඡන්දස සර්වගුරුවෘත්ත කීයෙක්ද විගුරුවෘත්ත කීයෙක්ද යනාදීන් විචාළකල ඒ ඡන්දස අක්ෂරහා සමවූ සංඛ්‍යාවෙන් එකක් සහිතකොට මතුමත්තෙහි මෙසේ ලියයුතු–මේ ගායත්‍රියටයි– එකක් මත්තෙන් හැර එකාදීන්ගේ උට්ඨානය මෙසේ කටයුතු– මෙසේ කොට කෙළවර එකෙක සයෙක යනාදි සංඛ්‍යාවූ නියාවට සර්වගුරුවෘත්ත එකෙක විගුරුවෘත්ත සයෙක යනාදීන් කියයුතු.

5 ගරුක්‍රියා, ගුරුක්‍රියාවගේ; අඞ්කසන්දොහෙ, චිහ්ණ සමූහය; විමිස්සිතෙ; මිශ්‍රකළක(ල්)හි; සඞ්ඛ්‍යා හවෙ, ඒඒ ඡන්දස් ප්‍රස්තාරයෙන් නැගී වෘත්තසංඛ්‍යාවන්නේයි.

(යට කී ගුරුක්‍රියායෙහි කොට තුබූ ගුරුක්‍රියාවගේ කෙළවර සිටි එකය සයය පසළොසය විස්සය පසළොසය සයය එකය යන මේ සංඛ්‍යාවන් එක්කොට පිඩුකළකල ඒ ඡන්දස මෙපමණ වෘත්ත සංඛ්‍යාවෙයි යනු මෙහි අභිප්‍රායයි)

සෙකො, එකක් සහිතවූ; උද්දිට්ඨඞ්කසමාහාරො වා, යටකී උද්දිෂ්ටයෙහි චිහ්ණයන්ගේ එක්කිරීමහෝ; ඉමං, මේ වෘත්තසංඛ්‍යාව; සමානයෙ, එලවන්නේය.

---

a මේ මෙසේම පොත්හි පෙනේ "ලගක්‍රියාඞ්කසන්දොහෙ" යි උචිතපාඨයයි සලකමු.

6 සඞ්ඛ්‍යාව තිගුණෙකූනා විත්ථාරායාම සම්භවො
වුත්තස්සඩ්ඪානන්තරානඤ්ච ගරුලානඤ්ච අඞ්ගුලං

ඉති සඞ්ඝරක්ඛිතථෙරපාදවිරචිතෙ වුත්තොදයෙ ඡන්දසි
ඡප්පච්චයවිභාගො නාම ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

---

1 සෙලන්තරායතනවාසිකසිලථෙර
පාදෙ ගුරූගුණගුරූ ජයතම්මමෙසො,
යස්සප්පභාවමවලම්බමයෙදිසො පි
සම්පාදිතොභිමතසිද්ධිකරො පරත්ථො..

2 පරත්ථසම්පාදනතො පුඤ්ඤෙනාධිගතෙනහං
පරත්ථසම්පාදනකො භවෙය්‍යං ජාතිජාතියං.

3 අවලොකිතමත්තෙන යථා ඡප්පච්චයා මයා
සාධිතා සාධයන්තෙවමිච්ඡිතත්ථම්පි පාණිනො.

4 යෙනානන්තනන්තරතනාකරමඤ්ජුනෙන
මඤ්ජාවලොලලසිතඤ්ඤණවරෙන ලද්ධා,
සාරාමතාතිසුඛිතා සුඛයන්ති වඤ්ඤෙ
තෙ මෙ ජයන්ති ගුරවො ගුරවො ගුණෙහි.

5 පුඤ්ඤෙන තෙන ජිනපත්ති යදා භවෙය්‍ය
තාවාහ සාරිතනුජො වසතීමතීමා,
තෙජොතිහෙතු පටිසඞ්ඛි අමොහරූපි
ලද්ධාධිතිබලපසත්ථගුණො භවෙය්‍යං.

වුත්තොදයං නිට්ඨිතං.

සිද්ධිරත්ථු.

---

6 තිගුණ, තිගුණවූ; එකූනා, එකක් ඌනකොටඇති, සඞ්ඛ්‍යාව, (වෘත්තයාගේ අක්ෂරපරිමාණයෙන් තබන ගුරුලඝු විභාගයන්ගේ) එක්කිරීමහෝ; වුත්තස්ස, වෘත්තයාගේ; විත්ථාරායාම සම්භවො, විස්තරයෙන්ද ආයාමයෙන්ද සම්භවය ඇති; අඩ, අඩවප්‍රදේශය වෙයි; අනන්තරානඤ්ච, ගුරුලඝුන්ගේ අන්තරයන්ටද; ගරුලානඤ්ච, ගුරුලඝුන්ටද; අඞ්ගුලං, අඟුලක්පමණ වන්නේයි.

මධ්‍යානම්වූ ත්‍ර්‍යක්ෂරඡන්දසගේ සමවෘත්තසඞ්ඛ්‍යාව අටකි-අට දිගුණකළ කල සොළසෙක්වේ-සොළසින් එකක් හැර ඡන්දසගේ ප්‍රස්තාරයට පලලින් පසළොස් අඟුලක් පමණ භූමියක් උවමනාවැයි දතයුතු.

ප්‍රස්තාරයට භූමියගේ ආයාමය අක්ෂරසඞ්ඛ්‍යායෙහි දතයුතුයි- කෙසේද? මධ්‍යාවගේ සතරපාදයම අක්ෂර දොළසෙකි—දොළස දිගුණකළ කල්හි සූවිසි අඟුලෙකි-ඉන් එක්අඟුලක් හැර තෙවිසි අඟුලක් පමණ ආයාමයක් වියයුතු-මේ මෙහි අභිප්‍රායයි.

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො
සමාප්තයි.